

jibbe willems

iets van troost

1.

Vlak voor Mussolini stierf, toen ze hem zat waren, die Italianen, van hem af wilden, omdat hij van zijn glans was beroofd, ze naar iemand anders snakten, naar een nieuwe tijd snakten, omdat de oude had afgedaan, omdat het oude altijd afdoet, vroeger of later, toen ze dus kortweg korte metten met hem wilden maken, hem tot verleden wilden maken, iets waar je af en toe met gemengde gevoelens naar terug kan kijken, maar dat je niet lastig kan vallen in het nu, waarin je je hoe dan ook toch altijd bevindt, omdat je nu eenmaal nergens anders kan zijn dan in het nu, en in het hier, hoe graag je soms ook anders zou willen, toen ze hem dus wilden vernietigen, Mussolini, omdat de mensen de neiging hebben het oude te vernietigen, om plaats te maken voor het nieuwe, wat logisch is, vinden ze, je kan alleen een nieuwe wereld bouwen op de puinhopen van de oude, toen hij dus in de loop van het instrument keek, dat een moment daarvoor zijn vriendin had neergeschoten, omdat zij voor hem was gesprongen, in een wanhopige poging het tij te keren door de kogel die voor hem bestemd was op te vangen, alsof ze de afloop van deze geschiedenis niet wist of wilde kennen, want de laatste kogel treft altijd doel, die kan niemand voor je opvangen, daarmee stel je alleen het onvermijdelijke uit, toen zij dus voor zijn voeten dood lag te bloeden, en Valerio, de partizanenleider, het eenmansvuurpeloton voor hem stond, de vinger om de trekker gekromd, klaar om zich van

zijn plaats in de geschiedenis te verzekeren, ontblootte Mussolini zijn bovenlijf, spreidde zijn armen en riep: ‘Schiet mij in de borst!’

Dat waren zijn laatste woorden. Schiet mij in de borst.

Misschien dacht hij dat hij onkwetsbaar was. Dat de kogel op het laatste moment zijn koers zou verlaten, voor hem zou buigen, door het stof zou gaan. Sommige mensen zijn dat, onkwetsbaar, alles wijkt voor ze terwijl ze door het leven gaan.

In het grotere geheel van de dingen en de deeltjes die door de ruimte schieten, de deeltjes waaruit alles opgebouwd is, de stenen en de wolken en de ijsblokjes maar ook wij, wordt dat gecompenseerd door de mensen waar niets voor wijkt, die tegen de ijle lucht opbotsen en zelfs nog over een grasspriet struikelen.

Die mensen ontbloten hun bovenlijf niet. Die roepen niet: ‘Schiet mij in de borst’. Die vouwen hun handen voor hun ogen en zeggen zachtjes: ‘Piep’.

Piep.

Ik niet. Ik piep niet. Als mijn moment komt, dan ben ik Mussolini. Dan spreid ik mijn armen en bied mijn borst aan. Eerder al, ik loop door het leven met mijn armen gespreid, altijd klaar om te omhelzen wat op mij afkomt. Het leven, de liefde, de kogel desnoods. Want ik ben een trooster, ik troost wat in mijn armen komt, het leven, de liefde, en zelfs de kogel troost ik. Want een

kogel is als de mensen, bij de geboorte afgeschoten en niet in staat van richting te veranderen, rechtdoor tot aan de botsing, tot aan het graf. Laat de botsing een omhelzing zijn. Mijn omhelzing zijn, mijn troost. Wanneer de mensen hun handen voor hun ogen vouwen, wanneer de mensen piepen, ben ik er om ze te troosten.

Piep.

Als dat het laatste is wat je uitbrengt, als je hele leven terug te brengen is tot dat ene, laatste piepje, alsof het gecensureerd wordt, niet voor uitzending geschikt bevonden, dan sterf je met het besef dat er ergens iets gruwelijk mis is gegaan. Want het gaat om die laatste woorden. Vanaf het moment dat je mama kan zeggen, ben je aan het oefenen voor die laatste zin. De kernzin. Waar het om draait. De zin waarmee je onsterfelijk wordt. Als je laatste woorden goed gekozen zijn, doet het er niet meer toe wat er vóór kwam. De mensen zijn net goudvissen, ze herinneren zich alleen het laatste, met het laatste maak je al het voorgaande goed. Dus je moet zorgen dat je weet wat je gaat zeggen, tegen de tijd dat het nodig is. Je moet zorgen dat al je indrukken goede indrukken zijn, want het zou zomaar de laatste indruk kunnen zijn. Je moet een positief mens zijn.

Stel je voor dat je eenzaam sterft; je hebt niet altijd mensen om je heen. En als je mensen om je heen hebt, is het nog maar de vraag of ze je opmerken, of ze opletten. Dat je laatste woorden niet gevolgd worden door een: ‘Hm? Zei je wat?’ En dat het dan te laat

is. Of dat ze opgevangen worden door een dementerende moeder, die ze vergeet of zo verhaspeld dat je de rest van je dooie eeuwigheid herinnerd wordt als een man die wartaal uitsloeg op zijn sterfmoment. Terwijl je dat niet deed, je wist heel goed wat je zei, 't is alleen die moeder die d'r gedachten niet meer bij elkaar kan houden waardoor iedereen denkt dat je ziel het raam uitvloog terwijl je zachtjes fluisterde: 'Zijn er nog inlegkruisjes.' 'Of zet de gehaktballen maar wat lager Jan, volgens mij zijn de Duitsers het land binnengevallen.'

Niet dat ik geloof in een onsterfelijke ziel die het raam uitvliegt en van je lichaam een stoffelijk overschot maakt dat achterblijft in het ondermaanse. Nee, het is andersom. Je lichaam vergaat, valt uiteen in de deeltjes waar het van gemaakt is en die deeltjes verspreiden zich weer over de wereld, om onderdeel te worden van iets of iemand anders. Een steen, een boom, een Chinees. En het enige dat achterblijft, dat is je ziel. Daarmee bedoel ik niet iets heiligs of iets bovenmenselijks of zoiets, maar ik bedoel dat waardoor de mensen je herinneren. Je laatste woorden dus. Op het einde van je leven ben je schepper van je eigen ziel, dus kan je er maar beter voor zorgen dat die ziel ook vleugels krijgt. Dat het geen gedrocht is dat doodgeboren de grond op klatst.

Zoals Einstein.

Einstein stierf in 1955 in een ziekenhuis in Princeton. Hij mompelde zijn laatste woorden tegen de verpleegster die bij hem was. In het Duits. En wat zei hij, het genie van de Nobelprijs, de ontdekker van

de relativiteitstheorie? Niemand weet het. De verpleegster verstond geen Duits. Voor altijd verloren vanwege de taalbarrière. Daar ga je.

Af en toe oefen ik. In doodgaan. Dan ga ik liggen en hou ik me heel stil. Op de grond in de woonkamer bijvoorbeeld, alsof ik van de bank afgegleden ben, heel rustig, ik was op tv naar de toestand in de wereld aan het kijken en de dood overmande me. Of ik ga in de gang liggen, bij de voordeur, ineengezegen, ik was op weg om ketjap te kopen. Ik wilde kip marinieren voor de bami, omdat mijn moeder dat zo lekker vindt, en de ketjap was op. Soms onder de douche, want ook daar kan je sterven, terwijl het water nog loopt. Dan lig ik daar, heel mooi te sterven, en ik verroer geen vinger, zelfs niet als het water koud begint te worden. Je kan je tijdens het doodgaan niet druk maken om temperatuurverschillen. Ik lig daar tot mijn moeder als een kat aan de deur begint te krabben. Omdat ze het niet kan hebben dat ik iets voor mezelf doe, omdat ze wil dat ik elke spat aandacht die ik in mijn lijf heb aan haar besteed. Omdat zij zo is, mijn moeder. En zo mag ze zijn. Als je oud bent, hoef je je niet druk te maken over sociale conventies. Dan mag je gewoon chagrijnig zijn als je chagrijnig bent, je hebt er genoeg jaren voor overleefd. Dus ik reageer er niet op. Haar negativiteit glijdt van me af als druppels van een eend, en ik maak mijn oefening af. Je kan ook sterven als je moeder je nodig heeft. Je weet nooit wanneer de bel voor de laatste ronde gaat. Je weet niet wat er zich in je lichaam schuilhoudt, klaar staat om je van binnenuit te grazen te nemen. Of wat er buiten op je ligt te

wachten, een kille hand in de schaduw die zich om je hals vouwt, drukt, doordrukt, je het licht uit de ogen rooft. De schaduwen zijn overal, overal staan ze klaar je de genadeslag toe te dienen en daar lig je. Pis, poep, van alles in je onderbroek. Soms ook een erectie. Zelfs een zaadlozing komt voor. Of misschien is dat alleen als je opgehangen wordt, dat weet ik niet. Je lichaam laat alles los, alle gortigheid en gorigheid. Dus dan wil ik wel iets goeds te zeggen hebben. Iets moois. Iets om boven al die afscheiding en ontlasting uit te stijgen. Om iets achter te laten in de wereld waar je uit verdwijnt, iets van troost, voor wie overblijft. Een monument voor het leven dat voorbij is, uitgeraasd. Iets dat van mij is, dat ik zelf in de hand kan houden, dat een klein stukje orde brengt in de chaos.

Want het kan zo, vingerknip, pats, gebeurd zijn.

Kijk, dichters horen te sterven rond hun twintigste. Het liefst aan zichzelf. Als een dichter sterft aan een simpele ziekte, of door een ongeluk, dan is dat toch een beetje lullig. Als hij zonder te kijken oversteeft en geschept wordt door een volkswagentje, dan is dat toch een beetje, ik weet het niet... ik vind dat je dan niet telt, als dichter. Behalve als hij zich voor die volkswagen geworpen heeft. En als de chauffeur de alleenstaande moeder van zijn kind is. Dan is het geen ongeluk, dan is het poëzie. En een rockster, die sterft voor zijn dertigste. Zijn dood moet een raadsel zijn. Net zo'n raadsel als de oorsprong van het leven of het uitsterven van de dinosauriërs. Dat er heel veel theorieën zijn, maar de waarheid

nooit boven tafel komt. Want de waarheid is de aartsvijand van de mythe en een rockster moet een mythe zijn. Een jong gestorven mythe, want een rockster die zijn jeugd overleeft kan geen mythe zijn, dat is een vies oud mens. En een revolutionair wordt niet ouder dan veertig en hij sterf aan verraad. Hij zag het aankomen, het verraad, maar hij liet het gebeuren om zo een icoon te worden. Omdat het grotere belang offers eist. Een revolutionair die ouder wordt dan veertig is geen revolutionair, dat is een politicus.

Die dingen zijn helder. Daar hoef je je niets bij af te vragen. Dingen die logisch zijn, die zijn. Zo en niet anders.

Maar wanneer sterft een clown?

Een clown kan sterven zonder dood te gaan. Het omhulsel beweegt nog, er zit nog adem in het lijf, maar de clown is dood. Daar zijn geen regels voor, alleen omstandigheden.

Hoe vermoord je een clown?

Je kan hem afschminken, zijn pruik kaalscheren, hem zijn neus afnemen, maar daar deinst een clown niet voor terug. De essentie zit nooit in de rekwisieten. Maar neem hem zijn publiek af en de clown is dood. Een aanslag op de toeschouwer is een aanslag op de clown, want hij bestaat alleen in de verbeelding van het leven dat naar hem kijkt.

Dus als een clown een brief krijgt van het uwv waarin hem passend werk wordt aangeboden, en dan klinkt aangeboden nog veel te vriendelijk, alsof het iets is wat je af kan slaan, terwijl het meer het soort aanbieden is zoals Marc Dutroux Ann en Eefje een lift heeft aangeboden, of zoals een kampbewaarder zijn gevangenen een douche aanbiedt, want mocht er niet op het aanbod worden ingegaan, dan kan dat 'serieuze en verregaande consequenties inhouden wat betreft het genieten van bepaalde privileges', als de postbode die moordaanslag in een vensterenvelop van het uwv door de brievenbus duwt, wat hem net zo medeplichtig maakt als de landverraders die in '40-'45 de treinen op tijd lieten rijden, hij had net zo goed een vleesmes in mijn lever kunnen drukken, als een clown die onheil op de deurmat ziet liggen, dan weet hij dat hij op zijn tellen moet passen, dat de dood naar binnen is gegleden.

Terwijl ik nog moet optreden vandaag.

Het is toch niet teveel gevraagd dat ik eerst een kop koffie wil drinken voor ik met een aanslag op mijn leven wordt geconfronteerd? Het is toch niet heel gek dat ik liever gedoucht en geschoren voor het vuurpeloton sta? Mag ik eerst mijn eerste sigaret roken, voor ik mijn laatste opsteek?

Ik sta er al zo verkreukeld bij. Ik heb de hele nacht wakker gelegen. Plankenkoorts. Iedere vezel in mijn lichaam staat klaar om in actie te komen. Een optreden is een oorlogshandeling, het is sneuvelen of overwinnen. Voor minder doe ik het niet. Daar kan

een mens best nerveus van worden. Dan kruipt de onrust zonder kloppen je kop binnen en lig je tot het licht wordt naar het plafond te staren.

Ik zou meer vitamines moeten eten. Als ik meer vitamines binnen zou krijgen, zou ik een uitgeruster mens zijn. Misschien niet onaantastbaar maar wel minder, minder aantastbaar. Het enige waar ik nu naar verlang, terwijl ik mijn overtollige kilo's van de trap sleep, is een kop koffie en een ontbijt. Adem in, adem uit. Stroom door. Ik moet mij concentreren, voorbereiden. Maar daar hebben ze bij het uuv geen boodschap aan. Die bezorgen je doodleuk een dreigbrief op een doordeweekse dag.

Iemand heeft er iets op geschreven. Met rode pen. Als ik dichterbij kom, kan ik het lezen. ZEER DRINGEND.

Toen de kogel kwam, stond Mussolini rechtop. Hij nam hem zoals een man een kogel neemt. Maar het noodlot dat op mij af komt ligt in een vensterenvelop op de deurmat. Mij wordt het niet gegund de kogel met opgeheven hoofd te ontvangen, ik moet mij buigen om hem op te rapen.

En ik weet wat er in de brief staat. Dat heeft mijn werkcoach van het werkbedrijf me allang duidelijk gemaakt. Met haar klantgerichte dienstverlening.

‘Laten we elkaar bij de voornaam noemen, anders wordt het allemaal wel heel officiëlerig, vind je niet, Barry?’

Dus moet ik haar Moniq noemen.

Moniq met IQ, hahaha.

Gisteren pleegde ze inbreuk op mijn persoonlijke levenssfeer door me in mijn eigen huis op te bellen om een afspraak te maken.

‘Omdat de situatie omtrent je re-integratie zo langzamerhand best wel onhoudbarderig wordt, vind je zelf ook niet?’

Dus in die envelop ligt de bevestiging van onze afspraak. Nee. Niet waar. Een afspraak is iets tussen twee partijen die wederzijdse overeenstemming hebben bereikt. In de envelop ligt de bevestiging van een bevel, mét dreigement, of anders...

‘Want ik hoef je er hopelijk niet op te wijzen dat het zeg maar gevolgen kan hebben als je verzuimt op genoemde datum aanwezig te zijn.’

Er druipt honing uit haar mond, dat betekent niets goeds. Bij haar, bij veel van haar soort, ligt er altijd iets achter de vriendelijkheid verstopt. Het is nooit een doel op zich, er zit altijd een verborgen boodschap in. Ze laten je aan hun glimlach bungelen tot je in de

val trapt. Ze doen het allemaal, ze maken je kapot met hun vriendelijkheid. Dus ik wil haar zeggen: ‘Nee hoor, Moniq met IQ, met je geile gifgasstemmetje, daar hoef je me niet op te wijzen. Dat is me volledig duidelijk. Als ik het appèl mis gaat de kraan dicht. Dan volgt uitsluiting, verhongering, chemische castratie. Dan zal jij hoogstpersoonlijk met gloeiend staal een brandmerk in mijn voorhoofd schroeien. Je zal me door een arrestatieteam in de kraag laten grijpen. Ik zal door de straten worden gesleurd, kinderen zullen me bespugen en bejaarde vrouwen zullen hun rok optillen en me blind slaan met hun rimpelgeslacht. Ze zullen roestige spijkers door mijn voeten slaan en me omgekeerd ophangen aan de gevel van het uwv, terwijl jij, Moniq met IQ, erbij staat te kijken. Kukeleku met IQ.’ Maar dat doe ik niet, dat zeg ik niet, zo ben ik niet. Dat zou vanuit de woede komen en ik geloof niet in de woede. De woede is een foute energie, die neemt alle ruimte in waar de troost zou moeten zitten. En ze kan er ook niets aan doen, ze doet alleen maar haar werk. Ze zegt:

‘Heb je dat begrepen of leg ik het nog een keer uit?’

En ik bijt op mijn tong. Ik bijt op mijn tong want ik ben een positief mens, zelfs van de schaduw zie ik de zonzijde. Mijn hart is zo groot dat ik Moniq er volledig in op kan slokken. Als ik een minder mens zou zijn, zou ik haar misschien afsnauwen. Zou ik zeggen: ‘Ja hoor, ik begrijp het. Ik begrijp het pico bello. Je wilt me. Je wilt me in dat muffe kantoortje van je. Je wilt dat ik je bij je knot grijp, dat ik je dubbel vouw op je bureau. Dat ik mijn stormram zonder al te

veel poespas in je pispoes rag. Je wilt me hard, keihard, je wilt dat ik je voorhoofd met elke stoot op de nietmachine beuk, tot ik in je leegloop. Want zo is het toch, Moniq met IQ? Een beetje het stijve wijfje uithangen, maar je wilt niets liever dan voor me kruipen tot het eelt op je knieën staat. Ik zal het je van tevoren zeggen, deze clown buigt voor niemand!’

Maar dat zeg ik allemaal niet, dat soort dingen. Zulke zwarte praat komt mijn lippen niet over. En Moniq klinkt zo dof, ze heeft alleen wat troost nodig, als alle mensen, en mijn omhelzing is groot genoeg om ook haar er in op te nemen. Ze zegt:

‘Barry? Ben je daar nog?’

‘Ja, ik ben er nog.’

‘Dus we hebben een afspraak?’

Ze heeft me in haar vizier en zal zonder aarzelen de trekker overhalen, omdat ze niet beter weet. Ook de kogel zal ik omhelzen.

Dus ik zeg:

‘Ja, we hebben een afspraak.’

’Mooi. Dan ontvang je nog een bevestiging per post. Daar staat niets nieuws in hoor, is meer een formaliteitje. Eens kijken, je woont nog steeds op hetzelfde adres?’

‘Ja.’

‘Bij je moeder. Goed, stuur ik ’t daarheen.
Tot volgende week.’

Dus ik weet precies wat er onder de brievenbus op me ligt te wachten. Ik weet precies welk dienstbevel er achter het venster schuil gaat. Welk misverstand. Want hoe kan dit iets anders dan een misverstand zijn? En ik zal het allemaal uit de weg ruimen straks, ik zal bij haar langs gaan, bij Moniq, ik zal neerstralen vanaf de Olympus van de troost en haar haarfijn uit de doeken doen wie ik ben en wat ik doe. Dat zal ik Moniq vertellen. Dat kan niet over de telefoon, mijn stem alleen kan haar niet verlichten, daar is de totale clown voor nodig. Ik zal haar vertellen waarom ik niets bij het werkbedrijf te zoeken heb, omdat ik al werk heb, meer nog dan werk, een opdracht, een missie. Omdat mijn plek hier op aarde vast omlijnd is en ik vrij gehouden moet worden van de aardse zaken die zich van negen tot vijf in het leven van de mensen afspelen. Mijn doel is een hoger doel en als Moniq de kans krijgt in mijn ogen te kijken, dan zal zij dat begrijpen. En daar heb ik geen brief voor nodig, vol dreigementen en verplichte afspraken, ik ga er zo even langs en dan is alles in een mum van een seconde eierkoek. Dan kan zij zich weer concentreren op de zaken die voor haar van belang zijn, en dan heb ik mijn handen en mijn glimlach vrij om op te treden. Ze zal alles begrijpen. En ik zal haar troosten.

Maar mijn moeder, die nu de trap af kraakt, die hoeft daar niets van te weten. Ik hoef haar niet met mijn zorgen op te zadelen. Met haar vogelstemmetje piept ze:

‘Barry, ben je al wakker?’

Ik gris de brief van de mat en prop hem in mijn onderbroek, ik heb geen zin in een gesprek over mijn carrièreperspectieven op de vroege ochtend.

Wat een verassing, zo vroeg op de ochtend.

Straks wil ze weten waarom er een prop in mijn onderbroek zit.

‘Daar zit normaal helemaal geen prop,’ zal ze zeggen, ‘je verbergt iets, Bar, je verbergt iets voor me.’

Ik schiet de wc in.

‘Hè nee, m’n stoelgang, je weet dat ik meteen moet gaan als ik opsta, anders heb ik de hele dag een walg in mijn maag.’

En draai de deur op slot. Bezet.

‘Schiet wel een beetje op. Je moet toch alleen plassen hè?’

‘Als jij aan de deur blijft luisteren, gaat het niet. Dan komt het niet.’

‘Ik ga al. Wel gaan zitten, anders zit ik straks in je druppels.’

‘Ja mamma.’

Ze schuifelt een eindje de gang in, de lieverd, maar ze blijft op gehoorafstand. Je kan in dit huis niet eens rustig naar de wc. Nee... zo moet ik niet denken. Het is een lief mens, echt waar, ze denkt dat ze alles wat ze doet voor mijn eigen bestwil doet.

‘Je bent wel lang bezig hoor.’

Ik ga zitten en haal de envelop uit mijn onderbroek. Dit is bewijsmateriaal en bewijsmateriaal moet altijd vernietigd worden, voor het tegen je kan worden gebruikt. Ik haal de brief er uit en scheur het papier rustig in dunne strookjes.

‘Je bent niet aan het plassen.’

‘Ik ben wél aan het plassen, mam.’

‘Waarom hoor ik dan niets?’

‘Omdat ik heel stil kan plassen, laat me met rust.’

leder strookje prop ik op tot een balletje en laat ik tussen mijn benen door de toiletpot in vallen. Flats. Flats. Flats.

‘Ik geloof je niet. Je bent aan het poepen.’

‘Ik bèn niet aan het poepen.’

‘Ik hóór het toch. Hè, wat een rotstreek van je. Je weet toch dat ik mijn ritme heb? Mijn darmen raken helemaal van streek.’

‘Privacy, mam, alsjeblieft!’

‘Waar heb jij privacy voor nodig? Waar heb jij privacy voor nodig als je niet aan het poepen bent?’

‘Ik ben helemaal niets aan het doen.’

‘Daar wordt je blind van hoor, van dat niets doen van jou.’

Het is soms best moeilijk om positief te blijven. Het is een strijd. Maar ik zal overwinnen. Op eigen kracht. Ik moet, het is mijn plicht. Ik prop door. Flats. Flats. Flats. De brief is bijna weg, alleen de envelop nog.

‘Dan blijft die geur weer hangen. Het ruikt altijd naar boter als jij... Naar zure boter.

Dan hoeft het voor mij niet meer hoor, dan ga ik wel niet. Dan zijn

mijn darmen weer drie dagen van slag, alsof er een baksteen op ligt.’

‘Ma...’

‘Dat is akelig hoor. Dat snap jij niet. Jij hebt je jeugd nog. Bij jou komt het er als een cadeautje uitglijden. Maar kan jij dat cadeautje waarderen? Nee, jij waardeert niets. Jij denkt dat alles vanzelf komt.’

‘Ik ben niet aan het...’

‘Ik zag toch dat je iets in je onderbroek had gepropt. Een vies blaadje zeker. Ik ben niet gek. Je stelt me zó teleur Barry, terwijl je weet dat ik een moeilijke stoelgang heb.’

‘Laat me met rust!’

‘Ja, ik zal je met rust laten. Van mij hoor je niets meer. Geen kik. Maak jij maar lekker af waar je mee bezig bent. Vergooi je leven maar.’

En ik weet dat haar gezicht zich nu in die plooi vouwt. Die plooi waarmee ze d’r hele gezicht in d’r mond zuigt en kleine zuigerige snikjes uitstoot. Dit is wat mijn moeder huilen noemt. Ik kan er niet tegen. Elke traan een druppel zoutzuur op mijn ziel.

‘Mam...’

‘Nee, let maar niet op mij, ik ben er niet.’

‘Mam, niet huilen...’

‘Het spijt me, ik wil je niet storen. Ik zal het stiller doen, voor je privacy.’

Dan begint het pas echt. Je kan de tranen bijna over haar oude vel horen krassen. Ik heb het laatste propje papier tussen mijn benen laten vallen en ik moet nu naar buiten gaan om mijn moeder te troosten. Ik moet haar vast pakken, in mijn omhelzing, en de troost haar lijf in laten lopen. Maar ondertussen moet ik van alle opwinding behoorlijk poepen en daarbij zou het me écht goed doen om me boven het handwerk van Moniq met IQ te ontlasten en ik weet dat dat niet aardig is, ik weet het, echt, maar soms is het moeilijk mijn gedachten in de hand te houden, en het zijn maar gedachten, toch, daar doe ik niemand kwaad mee, en voor ik goed en wel de voors en tegens tegen elkaar heb afgewogen laat ik de resten van de maaltijd van gisteravond lopen. En zoals elke keer denk ik, ik zou meer vezels moeten eten. Als ik meer vezels zou eten, zou ik een evenwichtiger mens zijn. De dingen van de dag zouden me minder moeite kosten als ik meer vezels zou eten.

‘Het maakt niet uit hoor, ik heb zo ook mijn behoeftes maar daar hoef je geen rekening mee te houden. Zorg jij maar voor jezelf, ik probeer wel op eigen kracht het einde van de week te halen.’

En ik kan mezelf niet tegenhouden. Ik wil het helemaal niet zeggen, maar de woorden zijn mijn mond uit voor ik mijn hand ervoor kan slaan.

‘Als jij zo doorgaat zal ik er hoogst persoonlijk op toezien dat jij het einde van de dág niet haalt!’

‘Ja, dat zou je wel willen hè, dat ik hier dood neerval. Word je daar gelukkig van, als ik hier nu stante pede een rolberoerte krijg? O god, Barry, mijn hart, dit is niet goed, lieverd, ik wind me teveel op.’

Ze smelt nu, wordt één grote levende traan en laat zich op de vloerbedekking lekken. Eén warme zoute vlek die je er niet meer uit krijgt. En ik vind het vreselijk om mijn moeder te horen huilen, echt waar, dus ik moet haar troosten en ik reik naar het wc-papier om te zien dat er nog maar één roze velletje aan het rolletje hangt. Ook dat nog.

‘Mamma...’

Ik weet dat elk gezin zijn ruzies kent, dat dat normaal is, maar ik kan er niet tegen. Elke ruzie roert in mijn maag en slaat het zuur

mijn keel in. Ook al weet ik dat ik gelijk heb, ik wil dat mijn moeder zich goed voelt. En als het dan nodig is om met elke ademhaling sorry te zeggen, dan zal ik met elke ademhaling sorry zeggen.

‘Mam, het spijt me.’

...

‘Mam?’

Niets.

‘Sorry.’

Het is te laat. Ze speelt nu de gekwetste stilte. Dat kan ze goed. Een vleesgeworden verwijt dat me met elke ingeslikte snik een aanklacht voor de voeten werpt. Die gaat geen wc-papier voor mij halen. Dus, er zit niets anders op, scheur ik de envelop van het uwv die ik nog altijd in mijn handen houd in vier gelijke vellen en veeg mijn billen ermee af. Met de envelop waar Moniq met IQ zo zorgvuldig de brief in heeft gevouwen. Ik denk aan hoe ze de plakrand geconcentreerd heeft dicht gelikt, met haar ogen half toegeknepen, en het is alsof ik mijn billen afveeg met het tongetje van Moniq. Zo zijn de rollen omgedraait, hè kukeleku, zo komt er vanzelf weer evenwicht in de wereld. Het is likken of gelikt worden en deze clown gaat niet op zijn knieën. Maar het is een scherp

tongetje, ik word meteen gestraft voor mijn kwalijke gedachte, ik heb het verdiend, ik snijd me aan het randje van de envelop. Ik voel een streep venijn tussen mijn billen opvlammen.

Au.

Maar pijn is niet belangrijk. Ik ben niet van plan de dag te laten hangen vanwege een licht fysiek ongemak. We beginnen gewoon opnieuw. Je kan je alles wel laten aangrijpen. Je kan alles wel als reden nemen om terug je bed in te kruipen. Maar zo ben ik niet. Een man kan zijn borst pas ontbloten als hij een kogel heeft die op hem af komt. Ik zet mijn borst op, spreid mijn armen. Kom maar op, dag, schiet mij maar in de borst.

Ik hijs mijn onderbroek op, trek door, draai het slot vrij, stap de wc uit.

En struikel over mijn moeder.

‘Mam?’

Ze ligt in de gang, als een gebroken vogeltje op de grond.

Ze piept.

Nu is het genoeg. Ik wil haar best troosten, maar ze moet mijn omhelzing ook willen ontvangen. Ik kan haar de troost niet door de strot duwen. En ze doet het erom. Dat kleine hoopje sabotage. Als

ik mijn hand uitsteek, klauwt ze zich aan me vast. Dan kom ik hier nooit weg. Ik moet het negeren. Slecht gedrag hoort niet beloond te worden. Ik ben haar accessoire niet, ik ben een zelfstandige, volwassen man die zijn eigen keuzes maakt, ook al zijn die keuzes soms hard.

Ik stap over haar heen.

Als ik nu maar doe of er niets aan de hand is, dan heeft ze snel genoeg door dat haar manipulatie niet werkt. Dan zal ze snel genoeg ophouden met deze aanstellerij en zich weer netjes gedragen. Als ik nu een knieval maak, zal ze straks voor elk wissewasje doen of ze een aanval heeft, alsof er in dat hyenalijf nog een hart klopt dat aan te vallen valt.

Een kunstenaar mag zich niet laten afleiden door het alledaagse. Als een kunstenaar zich laat vangen in huiselijke bezigheden, zijn zijn handen alleen nog in staat in de drek te peuren, terwijl hij naar de sterren moet reiken.

En ik moet straks optreden. Ik moet een goed ontbijt binnen krijgen. Hoe kan ik mijn ballondieren vouwen als mijn handen straks rillen van de honger, ik moet mijn prioriteiten stellen. Ik moet weten wat er belangrijk is, want als ik het niet meer weet, wie weet het dan wel?

Het liefst wil ik haar vast pakken. Haar tegen me aandrukken en zeggen dat ik er voor haar ben, altijd voor haar ben, dat ik nergens

heen ga, dat ik bij haar blijf tot ze zich beter voelt. Maar ik heb een hoger doel te vervullen en nu moet ik hard zijn. Dat is ook beter voor haar. Ik moet er moeite voor doen, ik moet het uit mijn strot knijpen omdat het anders niet gezegd kan worden. Maar het moet, dus ik zeg:

‘Ik ga mij nu aankleden, en als ik straks beneden kom, dan verwacht ik dat er een ontbijt en een kop koffie voor me klaar staat. Begrepen?’

Piep.

Een mens is nooit te oud om opgevoed te worden. Ik ga de trap op naar mijn kamer en neem me voor de ochtend achter me te laten. Als ik mij straks heb aangekleed, als ik straks mezelf heb aangetrokken, want zonder mijn kostuum ben ik niet meer dan mijn schaduw, dan doe ik of ik voor het eerst vandaag naar beneden kom. Waar een goede moeder me met een ontbijtje opwacht en me veel succes wenst voor de dag. Ik hoor hoe de wc doorloopt en de brief van het uuv de ingewanden van het riool inzuigt, waar 'ie thuis hoort. Met elke tree omhoog voel ik mijn tevredenheid groeien. Ik begin zowaar te fluiten. En ik denk, dit kan best nog wel eens een prachtige dag worden.

Ieder mens moet een methode hebben om zichzelf bij elkaar te houden. Sommige mensen bidden, andere mensen gaan zuipen. Voor mij valt alles op zijn plek als ik mijn pak aan heb. Mijn pak is

mijn harnas. Mijn pruik houdt mijn gedachten bij elkaar en met schmink zet ik een levende glimlach op mijn gezicht. In mijn overmaatse schoenen gaat elke stap de goede richting op. Sommige mensen maken de clown belachelijk, maar zij begrijpen niet dat de lach en de traan de vleugels van de troost zijn. En wat brengt een clown anders dan de lach en de traan?

Met elk stuk kleding dat ik aantrek begint de zon intenser te schijnen en verdwijnt mijn schaduwzijde meer en meer. Het weer en de natuur en alle elementen spannen zich samen in om deze dag perfect te maken. Dus het is goed. Het is goed dat mijn moeder een moeilijke dag heeft. Ik kan het aan. Vandaag zal mij niets overkomen. Vandaag is mijn dag. Ik voel de warmte door mijn aderen stromen. En voor mijn ogen vormt zich het visioen van mijn succes. Al probeer ik nederig te zijn, ik doe dit niet voor mezelf,

ik ben een gever, maar het visualiseren van je bestemming brengt je doelen dichterbij. In mijn hoofd begint een daverend applaus te stormen en ik voel hoe de dankbare blikken van mijn publiek zich verzamelen in mijn borstkas. Mijn hart groeit, gloeit, overstroomt en ik word één met mijn gedachten. Ik zie hoe het publiek de natte troost uit de ogen veegt en uit één mond alleen mijn naam scandeert.

Barry!

Omdat ze mij hebben gezien.

Barry!

Omdat ze mij hebben gevoeld.

Barry!

Omdat ze niet zonder mij kunnen.

Ik kan de wereld aan.

En ik loop, nog altijd fluitend, de trap weer af.

En ik denk nog altijd dat dit een prachtige dag kan worden.

En ik kom beneden en ik zie dat mijn moeder nog altijd op dezelfde plek ligt. Ze heeft zichzelf bevuild. Al kan ik me niet voorstellen dat er zoveel rotzooi uit zo'n klein mensje komt. En dan zie ik het; de wc loopt nog altijd door, het is mijn vuil. Die brief moet teveel zijn geweest, de wc is verstopt geraakt en de inhoud van de pot is over de rand gestroomd, de vloer op, rond mijn moeder. Ze ligt in de smerigheid en ik zie snippers van Moniq tussen haar benen drijven. Ik denk niet dat ik zo een-twee-drie op een ontbijtje hoef te rekenen. Ik heb eigenlijk ook niet zo'n trek meer.

Dit is zo typisch mijn moeder.

Altijd als ik iets wil, altijd als er voor mij iets in het verschiet ligt, dan probeert zij het te verpesten. Omdat ze het niet kan hebben dat ik nog wel een droom heb, omdat ze het niet kan hebben dat ik wél iets beteken.

Maar dit keer niet. Dit keer mag ze haar eigen rotzooi opruimen. Ik ga er vandoor. Ik ben niet van plan me in haar ellende te laten verzuipen.

‘Ik ben weg mam, reken maar niet op mij met het avondeten.’

En ik ben de deur uit. Buiten schijnt de zon weer en om te voorkomen dat mijn moeder achter me aankomt, draai ik de deur op het dubbele nachtslot. Sommige mensen moet je tegen zichzelf beschermen. En met de deur sluit ik ook de ochtend af. Ik voel hoe het chagrijn dat aan me probeerde te kleven, dat mijn dag wilde vertroebelen door aan mijn mondhoeken te gaan hangen, van mijn schouders glijdt. Met elke stap voel ik mijn passen lichter worden, ik loop niet, ik dans.

Ik ben een clown, ik breng troost de wereld in.

Ik zwaai naar mijn buurvrouw die vanachter het raam naar me staat te loeren. Er speelt een glimlach om haar lippen en ik merk dat mijn troost al begint te werken. Ze is een Marokkaan, rechtstreeks uit de berberbergen, maar dat geeft niet, want ik ben heel leuk met anderlanders. Dat is een soort van principe van mij. Ik zou

haar nooit uitschelden of minachten of een kinderachtig liedje voor haar zingen.

In mijn straat
in mijn straat
wonen Marokkanen
ze wassen niet
ze werken niet
het zijn net Bavianen.

Dat zou ik dus nooit doen. Ik behandel anderlanders net als echte mensen. Ik bedoel, als mensen die hier logisch zijn. Geografisch, bedoel ik. Daar krijg je dan nooit een bedankje voor, alsof ze het verwachten, alsof ze het volkomen vanzelfsprekend vinden om opgenomen te worden in onze samenleving. Maar dat is natuurlijk helemaal niet zo, cultureel en evolutionair gesproken dan. Ik moet me iets zorgvuldiger uitdrukken, want je wordt al snel verkeerd begrepen bij dit soort taboetjes, terwijl ik het helemaal niet kwaad bedoel. Het is gewoon zo dat het evolutionair bepaald is dat je je bekommert om wie er het meest op je lijkt. Daarom lijken gezinsleden ook zo op elkaar, zodat je voor elkaar opkomt, omdat je daar het meest gevoel bij hebt, omdat je dan ook een beetje voor jezelf opkomt. Zoals ik voor mijn moeder zorg, omdat ze mijn moeder is. Daarna komen de mensen in de cirkel eromheen, het stamverband, en zo gaat dat verder. Hoe meer iemand uiterlijk van je af staat, hoe minder natuurlijke sympathie je daarvoor hebt. Dat is niet zozeer mijn mening, dat is biologie. Daarom hebben

gehandicapten het ook zo moeilijk, en misvormde mensen, of mensen die heel ziek zijn en er daarom raar uit gaan zien. Instinctief stoot je ze van je af, laat je ze niet toe in je sympathiekring, je moet ze heel actief accepteren, omdat het niet vanzelf gaat. Dus in die zin zijn anderlanders een soort misvormde mensen, omdat ze niet op ons lijken. Daar kunnen ze natuurlijk niets aan doen, maar ze wonen hier wel. Dus mogen ze best een beetje dankbaar zijn.

Ze zwaait niet terug, mijn buurvrouw. Ze staat daar maar naar me te glimlachen, maar er klopt iets niet aan die glimlach. Die glimlach is boosaardig. Misschien is het iets dat in die cultuur zit, is ze bang voor een clown omdat voor die mensen een clown iets heel anders betekent, de plaatsvervanger van Satan op aarde, zo iets. Ik probeer het me niet persoonlijk aan te trekken, maar toch word ik er onbehaaglijk van. Het is me al zo vaak opgevallen dat die mensen zo serieus zijn, zo serieus dat het treurig wordt. Ze verstoppen zichzelf onder hoofddoeken of achter grote baarden, alsof de wereld ze zo'n angst aanjaagt dat ze zich moeten verbergen. Haar glimlach is niet boosaardig, ik zie het verkeerd, haar glimlach is camouflage, om niet te laten zien dat ze bang is. En ik krijg opeens zo'n medelijden met haar, met mijn buurvrouw uit de berberbergen, dat ik een traan in mijn oog voel zwellen en mijn huig dik wordt in mijn keel. Ook dit mens verdient de troost, dit mens dat de glooiende heuvels met olijfbergen achter zich heeft gelaten en zich achter het venster verstoppt. Alsof ze achter een enorme televisie zit die ze niet uit kan zetten, omdat ze de

afstandsbediening voor altijd kwijt is. En ik wil haar bevrijden, bevrijden uit de angst en uit die stoffen kooi waarmee ze zichzelf voor de wereld verbergt. Ik loop naar haar toe, met mijn armen gespreid, ik wil haar toeroepen dat alles goed is, dat alles goed komt, als ze zich maar openstelt voor de troost. Maar misschien begrijpt ze me verkeerd, verstaat ze mijn taal niet, omdat er te weinig keelklanken in voor komen, terwijl de taal van de clown universeel is, want ze schrikt, deinst achteruit en trekt de gordijnen dicht. Ze verbergt zich achter nog meer stof.

En ik begrijp het wel. Ze heeft haar wereld op moeten geven, maar kan haar wereldbeeld niet loslaten. Ik maak een aantekening in mijn hoofd, to do: de buurvrouw troosten. Ik zal bij haar langs gaan en haar ziel bevrijden. Het zal moeten wachten. Vandaag zit ik vol. Ik moet optreden, maar eerst moet ik bij Moniq langs. Ik moet onze neuzen dezelfde kant op laten wijzen; haar ongetwijfeld bevallige vrouwenneusje samen met mijn krachtige clownsneus naar voren richten, naar de toekomst. Ik moet naar het uwv, één horde, één klein obstakel om te nemen voor ik me kan richten op de glorie, mijn levensmissie, mijn optreden. Wereld wees gerust, de troost is nabij!

2.

Het uwv ligt aan de rand van de stad. Op een plein van stortbeton tussen een verzameling gebouwen voor de verliezers van de samenleving. Een gezond en nuttig mens heeft hier niets te zoeken. Hier komt de miezer van het leven samen, de kreupelen en de krankzinnigen. Zij die vanaf de bodem van hun beurs nauwelijks een avondmaal bijeen kunnen schrapen. De behoeftigen van geest, die kunnen bedelen wat ze willen maar nooit een volledige gedachte bij elkaar krijgen. De machtigen van deze stad, de vieze varkens die zich zat zuipen aan het sap dat ze uit de armen persen, hebben deze hulpeloze wezens buiten de ring geplaatst. Achter de snelweg en de vangrail. Wie hier uit de bocht schiet, wordt niet opgevangen. Niets voorkomt de doodsmak voor degenen die vallen. Je adem is hier weinig waard. Hier komt de ellende van de stad samen. Op zoek naar een stuiver, op zoek naar genezing. Op zoek naar troost. Op zoek naar mij.

Iedere levende ziel die hier rondstruint is een lijdende ziel. En zij die niet meer kunnen struinen, omdat hun benen week geworden zijn, of omdat ze zo zijn uitgedijd dat ze de zwaartekracht niet meer op eigen kracht kunnen trotseren, die verplaatsen zich per scootmobiel. Het lijden verplaatst zich op elektrisch oplaadbare wielen. Als mobiele boterbergen. Het lijden maakt de mensen zo

lelijk. En met mijn troost kan ik ze schoonheid geven. En met de schoonheid ontvangen ze genade.

Maar ik heb geen tijd. Ik zou ze allemaal in mijn armen willen nemen, maar ik heb een misverstand uit de weg te ruimen. En dat moet ik snel doen, ik heb een optreden. De dag ontvouwt zich sneller dan ik had verwacht en ik heb niet veel tijd meer. Ik kan het me niet veroorloven mijn tijd te vermorsen, deze mensen zullen nog even moeten lijden, ik heb grotere dingen te doen.

Ik moet naar Moniq.

Ik zal haar kantoor binnendansen als een zonnestraal. Ik zal haar vleien en verleiden, een glimlach op haar grimas tevoorschijn toveren. Ik zal haar mezelf schenken als een goede wijn en daarmee haar ziel verwarmen. En door de warmte smelt haar ernst, en uit haar zwaar ommuurde hart komt dan het kind tevoorschijn dat zij jaren geleden in haar kerkers heeft geworpen om weg te kwijnen. Het kind dat nog tot vreugde en verwondering in staat is. Ik laat het grauw waar zij in ploetert, vanaf het moment dat haar wekker gaat tot de seconde dat zij haar ogen weer mag sluiten, oplossen in het helder witte stralen van haar bloot gegrijnsd gebit en haar ogen waar de pret uit glimt. Ik masseer de rimpels die de zorgen in haar voorhoofd vast hebben gebeiteld teder weg en geef haar de jaren terug die ze met piekeren verloren heeft. Ik neem haar lijden in mijn handen en vouw er een ballonhond van.

En dan zal ze haar vergissing inzien. Ze zal al haar dossiers van de tafel smijten. Ze zal zich schamen dat ze me ooit passend werk heeft aangeboden, want ze zal zien waarvoor ik op deze aarde ben gezet.

Ik krijg het er zelf warm van.

Als één grote gloeiende bal van liefde stap ik het gebouw in.

En word ik tegengehouden door de portier.

‘Is dit een grap?’

zegt ’ie. En hij prikt in mijn borst.

En ik geef hem een glimlach. Want een glimlach doet de mensen smelten en haalt de norsigheid uit de lucht. Mijn glimlach kaatst op hem af.

‘Nee,’

zeg ik,

‘geen grap. Ik moet Moniq spreken.’

Natuurlijk,

zegt ’ie,

‘Moniq. Die heeft altijd de moeilijke gevallen.’

Wat hij natuurlijk bedoelt is dat Moniq de mensen begeleidt die vanwege een hogere reden vrijgehouden moeten worden van aardse zaken als passend werk. Maar ik zal hem niet kwalijk nemen dat hij verbaal net zo weinig begaafd is als de gemiddelde mens, die in zijn poging de wereld om zich heen te vatten de meest complexe zaken zo ver versimpelt dat ze in een beperkt aantal lettergrepen uit te drukken zijn. Ik geef hem nog een glimlach. Ook die valt bij zijn voeten aan gruzelementen. Hij zucht.

‘Goed, heb je de brief bij je?’

Ik denk aan de brief. Aan mijn moeder. Ze zal nu toch wel bij zinnen zijn gekomen, zich van de vloer hebben opgepikt en de rotzooi hebben schoongemaakt. Niet aan denken, ik heb iets belangrijkers aan mijn hoofd. De portier klakt met zijn tong.

‘Het staat duidelijk in de brief dat je hem mee moet nemen. Dan kan ik zien dat je een afspraak hebt en je een nummertje geven. Zonder brief gaat dat niet.’

Waarom moeten mensen het elkaar toch zo lastig maken? Als iedereen elkaar wat minder in de weg zou zitten, zou het leven een stuk aangenamer zijn.

‘Luister,’

zeg ik,

‘Moniq wil me spreken. En hier ben ik. Hopla.’

‘Zonder brief kom je er niet in.’

Hij maakt zich breed, legt zijn armen over elkaar en verspert me de doorgang. Ik probeer mijn geduld te bewaren. Omdat ik het belangrijk vind om in alle redelijkheid tot een oplossing te komen. Ik kan nu wel gaan schreeuwen, maar dat brengt de wereldvrede ook niet dichterbij. Ik bewaar mijn geduld, maar het kost me moeite.

‘Als twee mensen elkaar willen spreken, dan hoef je daar toch geen afspraak voor te hebben? Dat is het probleem met deze wereld, mensen willen altijd alles maar vastleggen. Dat drukt alle spontaniteit uit het leven.’

Hij heeft geen zin om me te helpen. Dat zie ik zo. Maar ik laat me niet afschepen. Als ik een missie te volbrengen heb, bijt ik me erin vast als een terriër in een kleuter. Maar dan vriendelijker. Optimistischer.

‘Bel haar maar even, ze zal zeggen dat ze me dolgraag wil zien.’

Ik pak de telefoon die op zijn balie staat.

‘Anders doe ik het wel.’

Hij grist de telefoon uit mijn handen.

‘Je moet met je poten van mijn spullen afblijven.’

En komt iets dichterbij me staan.

‘Begrepen?’

Ik breng mijn handen omhoog, sorry, sorry, je moet altijd uitkijken als mannen die groter zijn dan jij een uitbarsting van territoriumdrift hebben.

‘Oké dan, één telefoontje.’

‘Dank je wel.’

‘Een uitzondering. De volgende keer stuur ik je weg.’

‘Er komt geen volgende keer, dat kan ik je verzekeren.’

Hij gromt.

‘Er komt altijd een volgende keer bij figuren zoals jij.’

Hij heeft het mis, natuurlijk, als het misverstand uit de lucht is dan zullen het uwv en ik elkaar in het verdere verloop van de eeuwigheid respectvol negeren. Maar ik zeg maar niets, ik denk niet dat hij er een is die ervan houdt gecorrigeerd te worden.

Hij toetst een paar cijfers in, zo simpel kan het zijn iemand een dienst te bewijzen, en wacht tot er opgenomen wordt.

‘Wat is je naam?’

vraagt 'ie.

‘Barry.’

Hij kijkt me aan.

‘Ja, en verder?’

‘Barry is genoeg, dan weet ze het wel.’

‘Idioot,’

mompelt hij. Dan wordt er opgenomen.
Er verandert meteen iets in zijn stem.

‘Ja, hallo, Joost hier.’

Alsof hij een beetje smelt, zachter wordt. Alsof de mens even uit de machine stapt.

‘Joost, van beneden. Beveiliging.’

Wanneer Joost met Moniq spreekt, krijg ik een glimp te zien van zijn werkelijke ik. Een man die vast zit in zijn routine, vast in de onaangename houding die hij nu eenmaal nodig heeft voor zijn werk, maar die eigenlijk hunkert. Naar een beetje vriendelijkheid, een beetje aandacht. Een beetje liefde. Joost heeft alleen een beetje troost nodig, en als hij me er straks door laat, zal ik hem omhelzen. Ik luister naar zijn stem, waarmee hij zo graag aansluiting wil vinden bij Moniq. Een stem waar hoop uit spreekt, een stem waarin ik een bad kan nemen.

‘Zeg, ik heb hier een clown bij de balie staan... Nee, een echte... Ja... Aha... Goed... Met tegenzin... Dag.’

Hij hangt op. Hij kijkt me aan of hij net een insect heeft ingeslikt. Een dik insect, dat in zijn doodstrijd verstrikt is geraakt in zijn amandelen. Hij probeert het weg te slikken.

‘Ze heeft bijna lunchpauze,’

‘O...’

‘maar ze wurmt je er wel even tussen.’

Hij legt zijn hand op mijn schouder. Het is geen vriendelijk gebaar. Geen kneep of klopje, geen ‘sorry voor het misverstand’, nee, hij knijpt hard in mijn schouder. Ik vergeef het hem, sommige mensen hebben weinig controle over hun emoties.

‘Kantoor 3.08, trap op en dan aan de linkerkant. Je vindt het wel.’

Hij duwt me de gang in.

‘En hou je gedeisd Bassie.’

‘Barry.’

‘Wat?’

‘Barry. Ik heet Barry.’

‘Ik kan er niet tegen als ze me Bassie noemen. Ik heet geen Bassie. Bassie is geen clown, dat is een...’ Ik bijt op mijn tong. Ik moet me niet verliezen in details. Ik moet naar Moniq. Dus ik draai me om en loop de gang in. Negeer Joost. Ik vergeef hem, hij weet niet beter. Bassie...

Ik loop de trap op. Het uwv. Hier werken de dappere mannen en vrouwen om van ons land een beter land te maken. Door de luiards op te sporen en aan het werk te krijgen. En soms glipt er

iemand tussendoor die hier niet thuis hoort. Daar kunnen ze niets aan doen, het is maar al te menselijk nu en dan een vergissing te maken. Die vergissing hoeft alleen maar rechtgezet te worden. Niets aan het handje. Vijf minuten met Moniq en ze zal direct begrijpen dat ik niet in haar dossiers thuis hoor, ze zal me zo hopla uit haar archiefkast smijten. Kan zij ook aan de lunch.

Ik heb er al met al een puik gevoel over.

Vóór 3.08 blijf ik even staan. Ik adem in en laad me op met positieve energie. Ik ga die vrouw van haar sokken blazen. Ik ben benieuwd hoe ze eruit ziet, ik heb tot nu toe alleen nog haar stem gehoord, maar al met al maakt het niet uit. Ze zijn allemaal hetzelfde, als je een goed verhaal hebt kan je ze in- en uitpakken als een cadeautje. En ik heb een goed verhaal. Ik klop op de deur, zwaai hem open en maak mijn entree.

‘Hopla!’

Achter het bureau zit een vrouw. Een Aziatische vrouw. Niet dat dat iets uitmaakt, maar het valt toch op. Dat kan Moniq niet zijn. Joost heeft me de verkeerde kant opgestuurd, om me te stangen. Of om een grap met me uit te halen, dat zou ook nog kunnen, ik moet hem niet zomaar afwijzen omdat zijn gevoel voor humor niet het mijne is. Hij probeert tenminste een grap te maken, dat is al heel wat.

‘Mevrouw, het spijt me, er is mij de verkeerde weg gewezen.’

De vrouw wappert met haar hand naar me en zegt:

‘Barry, kom binnen.’

En dat is een aangename verassing. Ze kent me. Ik wil me er niet op laten voorstaan, maar soms is het prettig als je herkend wordt. Dan gaan er deuren voor je open die voor normale mensen gesloten blijven. Het ijs is automatisch al gebroken. Ik heb een goed gevoel bij deze vrouw, maar helaas kan ik niet blijven.

‘Ik zou graag binnenkomen, even met de fans praten, dat is belangrijk, maar ik heb helaas geen tijd. Ik zoek Moniq, weet u misschien waar ik haar kan vinden?’

Ze kijkt me verbaasd aan, alsof er pardoes een blaasontsteking onder haar rok geschoten is.

‘Ik ben Moniq.’

En nu is het mijn beurt om verbaasd te zijn.

‘Jij? Maar je bent een Chinees.’

‘Ik ben geen Chinees.’

‘Nou ja, Aziaat dan, weet ik veel hoe de gevoeligheden bij jullie liggen. Je hoort er gewoon bij hoor, wat mij betreft.’

Ze zucht, zegt:

‘Ik ga hier maar even niet op in,’

en pakt haar agenda. Ze bladert en legt haar vinger op het papier.

‘Wij hebben pas volgende week een afspraak Barry.’

‘Dat weet ik, maar ik kon niet wachten.

Ik moest je zien. Het is allemaal een misverstand.’

Ze kijkt me vragend aan.

‘Van dat passend werk, dat is een misverstand, dat kwam ik je uitleggen.’

Ze zucht.

‘Ik zie dat je je pakje aan hebt getrokken.’

Nu is het mijn beurt om haar vragend aan te kijken. Ik ben een clown. Dit is geen pakje, dit is mijn huid. Natuurlijk heb ik mijn huid aan. Ze kijkt op haar horloge en zucht weer.

Ze zucht veel, Moniq, dat betekent dat ze zorgen heeft. En waar zorgen zijn, daar is Barry. De trooster.

‘Dat geeft me niet echt het gevoel dat je dit traject serieus neemt.’

Ik had gehoopt dat we even over koetjes en kalfjes zouden kunnen praten, over het weer en de wederwaardigheden en zo een verstandhouding op konden bouwen. Een verstandhouding waarin het makkelijk zou zijn de lucht te klaren. Maar ze vraagt niet eens of ik wil gaan zitten.

‘Luister Barry, zo kan het niet langer. We hebben veel geduld met je gehad, maar op een gegeven moment heeft de koek geen kruimels meer. We kunnen je maar zó lang een hand boven het hoofd houden, daarna wordt het tijd iets terug te doen voor de maatschappij.’

‘Maar dat is precies wat ik kom zeggen. Dat doe ik al. Ik ben clown.’

‘We hebben mooi werk voor je gevonden. Productiewerk. Niet al te moeilijk. Je moet het aankunnen.’

Ze begrijpt het niet.

‘Je begrijpt het niet.’

Ze luistert niet.

‘En als je een beetje je best doet, kan je opklimmen binnen het bedrijf. Misschien, na een paar jaar, mag je van de band af en kan je senior worden. Dan diversifiëren je werkzaamheden ook wat.’

‘Ik heb daar toch helemaal geen tijd voor?’

‘Barry, het is prettig dat je een hobby hebt, maar grote mensen moeten werken voor hun geld. Zo is het nu eenmaal geregeld.’

‘Moniq, lieve lieve schat, luister eens, ik geloof niet dat wij helemaal op één lijntje zitten. Wat jij een hobby noemt, is mijn gift aan de samenleving. Ik breng de mensen troost. Ik kan daar niet zomaar mee ophouden door aan een lopende band te gaan staan, ik kan niet wegrennen van mijn roeping. Ik moet de mensen aan het lachen brengen.’

Ze kijkt op haar horloge. Ik dring niet tot haar door.

‘Ik heb hier geen tijd voor.’

‘Ik ook niet, ik moet zo optreden.’

‘Als je weigert heeft dat serieuze consequenties.’

‘Je kan me mijn subsidie niet afnemen, daar leef ik van.’

‘Subsidie?’

‘Mijn kunstsubsidie. Wij leven in een beschaving, daar worden kunstenaars gesubsidieerd.’

‘Je bedoelt je uitkering?’

‘Ja, nou ja, geef het beestje maar een naam.’

Ze kijkt me verontwaardigd aan. Maar misschien komt dat door haar knot. Ze heeft haar haren zo strak vast gezet, dat haar wenkbrauwen in een permanente stand van verontwaardiging staan.

‘Barry, we gaan het volgende doen. Jij gaat nu weg en ik vergeet dat je hier geweest bent. Volgende week kom je terug, in je normale kleren, en accepteer je het passend werk. Zo niet, dan zet ik per direct al je privileges stop. Goed?’

‘Niet goed.’

‘Ik raad je ten sterkste aan nu ‘goed’ te zeggen.’

‘Maar je begrijpt het niet.’

‘Nee, ik ben niet geïnteresseerd. Dat is iets heel anders. Nou. Dag Barry.’

‘Ik ga niet weg voor je me begrijpt.’

‘Je maakt het alleen maar moeilijk voor jezelf. Moet ik Joost bellen?’

Ze neemt de telefoonhoorn in haar handen. En het is niet eerlijk. Ze geeft me niet eens een kans. Ik wil het uitleggen, want ik vind het heel erg dat Moniq denkt dat ik een of andere lulak ben. Terwijl ik dat niet ben. Integendeel, ik breng schoonheid, ik breng troost. En ik zie hoe haar vingers naar de toetsen op de telefoon bewegen en ik kan het niet laten gebeuren. Ik moet mezelf uitleggen en dan, dan pas, mag Moniq een oordeel vellen. Dus ik moet ervoor zorgen dat ze naar me luistert en omdat ik op dit moment de kracht van argumenten niet bij elkaar kan sprokkelen, spring ik naar voren en sla de telefoon uit haar handen. Ze kijkt me aan of de wereld op haar porseleinen poppenkoppetje is neergekomen en ze bang is dat ze barst.

‘Dit doet je zaak geen goed.’

‘Je moet me uit laten spreken. Je moet...’

‘Ik moet helemaal niets.’

Onderbreekt ze me. En ze bukt om de telefoon weer op te rapen. Maar dat laat ik niet gebeuren. Ik laat me niet zonder verzet het verdomhoekje in duwen. Ik laat me niet door Joost het gebouw uit sodemieteren voor ik rechtgezet heb wat er overduidelijk scheef staat. Dus ik werp me op Moniq.

Het is misschien niet de meest elegante oplossing, maar het is wel effectief. En omdat het moeilijk praten is als iemand er doorheen schreeuwt, vouw ik mijn hand om haar mond. Zachtjes, natuurlijk, dat wel, ik ben een heer, en ik wil niet dat ze zich pijn doet. Of dat ze stikt terwijl ik mijn verhaal vertel. Een stikkend mens kan moeilijk luisteren.

‘Ik vertel alleen even waarom je me geen passend werk kan geven,’

fluister ik in haar oor.

‘Daarna kan je altijd nog beslissen of je Joost wil bellen. Maar geloof me, je zal vinden dat dat nergens meer voor nodig is. Oké?’

Ze piept. En ik vat dat maar op als een bevestiging. Wat moet ik anders.

‘Het gaat niet goed met de wereld, Moniq.

De mensen zijn leeg van binnen. Het zijn wandelende holtes, die alleen maar doen wat ze doen omdat ze denken dat ze het moeten

doen. De mensen worden machientjes, Moniq, als je ze op de borst klopt galmt er een echo door het lijf.'

Ze probeert zich los te rukken, maar ik lig met mijn volle gewicht op haar dus ze kan geen kant op.

'En ik, ik vul die leegte. Want ik beheers de lach, tot in de puntjes. De lach die als een kogel inslaat. Die geen beroep doet op de rede, maar meteen de ingewanden raakt. De lach die zich naar binnen dringt en met geweld de leegte vult. Zoveel lach kan niet worden bedwongen, die moet met kracht naar buiten worden gestoten. En die kracht, dat is de troost.'

Moniq probeert me in mijn hand te bijten, maar ik heb veel te grote handen voor dat poppenmondje dus het enige wat ze doet is als een guppy in mijn palm happen. Ik kan haar tongetje voelen. Klein tongetje, nat.

'Want een lachend mens, een werkelijk lachend mens, die voelt geen pijn. Zoals we onze ogen niet open kunnen houden als we niezen, zoals we niet kunnen plassen terwijl we klaarkomen, zo kunnen we de pijn niet voelen als we lachen. Werkelijk lachen.'

Ik leg mijn vrije hand op de schouder van Moniq en knijp er even in. Haar spieren zijn van steen. Stress, dat moet het zijn. Ze werkt te hard.

‘In een echte lach is er geen plaats voor de ellende, met zijn gekromde trappelpootjes en zijn vieze nagels. Een echte lach vult de mens, ons, met troost.’

Moniq rilt, ik aai over haar wang. Ik dwing haar dan wel naar me te luisteren, dat betekent niet dat ik niet teder kan zijn.

‘Maar de mensen zijn het lachen verleerd. Ze zoeken de troost op de verkeerde plekken. Zij vullen hun holte met nieuwe holtes, omdat ze niet meer weten hoe de troost eruit ziet.’

Ik merk dat mijn verhaal haar aandacht heeft, want Moniq ligt nu heel stil. Dit gaat goed, dit is precies waar ik op gehoopt had. Zie je wel, als je eerlijk en oprecht je verhaal vertelt, zullen de mensen je hun begrip geven. Ontroerd raken.

‘De mensen roepen in die leegte en hopen dat hun echo ze een antwoord kan geven. De mensen zien een clown en roepen: LAAT ONS LACHEN. Uit hun verwrongen koppen krijst het: LAAT ONS LACHEN. Ze zijn verdroogd en dor van binnen. LAAT ONS LACHEN. LAAT ONS LACHEN. LAAT ONS LACHEN. En als de mensen roepen om de lach, dan moet ik antwoord geven.’

Ik voel hoe het warm wordt in mijn hart en ik hoop dat die warmte doorstraalt naar Moniq. Het moet wel, ik lig zo dicht tegen haar aangedrukt dat het niet anders kan dan dat mijn bezieling ook

fysiek bij haar binnen- komt. Ik heb hier een heel goed gevoel over en een goed gevoel, dat weet iedereen, is besmettelijk.

‘Begrijp je nou, Moniq, waarom ik geen passend werk aan kan nemen? Begrijp je nu wat mijn functie hier op aarde is? Begrijp je aan welk hoger doel ik moet beantwoorden?’

Moniq piept in mijn vochtige hand. Ik denk dat ze ‘ja’ piept, maar ik weet het niet zeker.

‘Knik maar even als je me begrijpt.’

En Moniq knikt. Ze begrijpt me. Het misverstand is uit de wereld geruimd, en ik voel hoe ik overspoeld wordt door een golf van opluchting. Maar ik snap echt wel dat ik het hier niet bij kan laten. Dat ik op zijn minst een vreemde indruk achterlaat, zo met mijn hand op haar mond en met mijn schouder tegen haar rug gedrukt. Ik moet de omstandigheden wat verzachten. Ik moet de lucht klaren. En hoe krijg je een vrouw beter aan je zachte kant dan met een compliment? Dus ik zeg:

‘Wat ruik je trouwens lekker.’

En het is echt waar. Ik druk mijn neus in haar donkere haren en snuif haar geur op. Exotisch. Heerlijk. Het compliment ontroert haar. Ik zie hoe haar ogen vochtig worden, ik voel hoe ze een brok weg slikt en haar lichaam verslapt. Haar mooie lichaam, als ik dat

mag zeggen.

In dat stijve mantelpak zit een zachte vrouw verborgen.

‘Je bent een zachte vrouw,’ zeg ik, ‘je moet alleen getroost worden.’

Ze piept. Zie je wel.

‘Je hebt een massage nodig, zal ik je stijve nek eens onder handen nemen?’

En ik leg mijn handen om haar nek en begin zachtjes te kneden. Zachtjes om de troost er in te masseren.

‘Alsjeblieft...’

piept ze. Smeekt ze. Spoort ze me aan. En ik laat mijn vingers over haar rug dansen, in tactiele tremolo's over haar ruggengraat gaan. Ze kreunt, dit is troost. Ik wrijf langs haar schouderbladen, maar druk dan per ongeluk het bandje van haar bh in haar vel. Ze krimpt ineen. Natuurlijk, dat doet pijn. Ik glij met mijn hand onder haar jasje, haar bloesje, en knip met twee vingers het harnasje dat haar zo beperkt los.

‘Alsjeblieft,’

piept ze. Zachter nu.

‘Graag gedaan,’ zeg ik, ‘en nu stil.’

‘Stil maar, dan komt alles goed.’

Maar haar spieren worden niet zachter, zoals het hoort, ze spant ze aan. Dit gaat niet de goede kant op. Soms gebeurt dat, soms. Soms ketst de troost terug als een rubberen kogel op een demonstrant. Dat zijn de mensen die de troost het hardste nodig hebben, omdat ze geleerd hebben de troost te weren. Te wantrouwen. Want mensen zijn zo goed in staat elkaar te kwetsen, dat ze zich als een tweede natuur beschermen tegen de pijn. Die mensen zijn het moeilijkst te troosten. Het kan wel, je moet ze alleen harder troosten. Dus ik fluister, zachtjes, zachtjes, we moeten de sfeer niet breken:

‘Je moet er alleen voor openstaan,’

ik leg mijn handen bemoedigend op haar heupen,

‘dan is het zo voorbij.’

En ik knijp zachtjes in de aanzet van haar billen, die mooi rond zijn, en stevig, en waarvan je zou kunnen zeggen dat het misdadig is dat ze ze, die prachtige billen, die blaken van het leven, dag in dag uit wegstopt in een mantelpak, alsof ze zichzelf wil afschermen van het leven, dat zo mooi kan zijn. Maar voor ik de kans krijg haar tot rust te masseren, voor ik haar lichaam in balans heb gebracht,

rukt ze zich los en draait ze zich fel om. Ik val op mijn zij en voor ik mijn evenwicht hervonden heb, is Moniq opgesprongen en laat ze met kracht een perforator op mijn hoofd neerkomen. Voor ik au kan zeggen, smijt ze een nietmachine in mijn gezicht. Ik kan de bureaulamp net ontwijken maar de pennenbak raakt me vol op mijn adamsappel. Ik hijs me op aan het bureau, wil haar tot kalmte manen, maar mijn stem stekt in mijn keel en ik kan alleen maar grommen. Als een aangeschoten beest hang ik op haar bureau en grom ik om genade. Maar Moniq wil van geen genade weten. Ze heeft een briefopener gepakt en priemt die dreigend in mijn richting.

‘Blijf daar,’

zegt ze, terwijl ze met het wapen voor mijn neus zwaait.

‘Geen stap dichterbij, of ik snijd je de keel door.’

Moniq pakt de telefoon. Ze wil Joost bellen. Ze wil Joost bellen en me verwijderen. De deur uit gooien. Of erger nog, ze wil me laten opsluiten. Ze wil me alles afnemen, alleen omdat ze me niet begrepen heeft. Dit gaat hier helemaal de verkeerde mist in. Het enige dat ik wil, het enige dat ik altijd gewild heb, is dat we met elkaar op goede voet kunnen staan. Het enige dat ik probeer, waarvoor ik elke ochtend weer opsta, is om de mensen te verzoenen. Eerst met zichzelf, en als ze zich een beetje met zichzelf verzoend hebben, dan met elkaar. Alle mensen. Iedereen.

Ik wil alleen een beetje troost brengen in de wereld. Maar nu voelt het of ik verder van mijn doel verwijderd ben dan ooit. En ik kan het niet laten gebeuren. Ik kan me niet van misverstand naar misverstand laten werpen, alsof het leven niets meer is dan met een lekke emmer van brandje naar brandje rennen, en tijdens het blussen al mijn tijd vermorsen zodat ik nooit toe kom aan de zaken die er werkelijk toe doen. Ik heb een missie te vervullen, en Moniq staat in de weg.

Ik zou nooit zomaar een vrouw kwaad doen. Dat ligt niet in mijn aard. Dus wat er nu gebeurt, gebeurt buiten mij om. Dit is een levensbedreigende situatie, en omdat ik moet zien te overleven, neemt mijn instinct het over. Mijn instinct graait de perforator van de vloer, gromt, en slingert het kantoorartikel naar Moniq d'r mooie hoofd. Mijn instinct gooit raak, Moniq kijkt me nog even aan, niet eens verbaasd, en zijgt dan ineem, de hoorn nog in haar hand geklemd. Ik hoor dat er opgenomen wordt: 'Hallo?' Nog een keer: 'Hallo?'

En dan: 'Moniq, ben jij dat?'

Ik weet dat ik niet veel tijd meer heb,
ik moet hier weg. En snel.

Ik kan niet zomaar de deur uitlopen. Aan de poort waakt Joost, en die zal niet aarzelen me in de kraag te grijpen en diep in de kelder weg te stoppen. Of erger nog. Nee, ik zal uit het raam moeten klimmen. Ik zal als een crimineel het pand moeten verlaten. Ik kijk naar buiten, in de verte ligt de horizon, en drie etages onder mij

ligt dodelijk beton. Maar ik heb geen keus, ik zal mijn overgewicht uit het raam moeten hijsen, en via de regenpijp naar beneden moeten klauteren.

Ik kijk naar Moniq. Haar borsten gaan langzaam op en neer. Dat is goed nieuws, ze ademt nog. Ik kan haar niet zomaar achter laten, dus ik pak een pen en krabbel iets op een post-it. 'Het spijt me,' krabbel ik. Ik wil nog meer schrijven. Ik wil schrijven dat ik hoop dat ze, als ze een tijdje over de situatie heeft nagedacht, dat ze dan begrip op kan brengen voor mijn standpunt. Dat ze me kan bellen als ze troost zoekt en dat er dan, wie weet, iets moois tussen ons kan bloeien. Maar het gele papiertje is veel te klein om mijn hart over uit te gieten, en daarbij heb ik geen tijd, dus ik laat het bij 'het spijt me', en daaronder 'je bent mooi', want het kan nooit kwaad een vrouw te vleien. Ik plak de post-it op haar voorhoofd, zodat ze hem zeker weten zal vinden, duw het raam open en laat me naar buiten zakken.

Hopla.

Toet.

De clown gaat klimmen.

Halverwege de regenpijp slaat de verzuring toe. Het gaat me niet makkelijk af mijn gewicht voor de zwaartekracht te behoeden. Zo bezien is vallen een stuk simpeler. Zou het daarom zijn dat er zoveel arme zielen op de grond terecht komen? Gebroken en

geknakt, zonder energie zichzelf op te rapen en verder te slepen? Zou het daarom zijn dat de mensen de clown zo hard nodig hebben, zodat ze de zwaartekracht even kunnen vergeten, zodat ze door kunnen gaan, tegen de natuurwetten in? Ik moet volhouden, er zitten kinderen op mij te wachten! Als ik mezelf laat vallen is alles voor niets. Waarschijnlijk breek ik zelfs mijn benen. En als ik mijn benen breek, kan ik mijn optreden wel vergeten. Dan kan ik direct door naar het ziekenhuis. En dat is dan de schuld van Moniq. Omdat ze tegen me is. Omdat ze alles van me af wil pakken, alles waar ik voor leef. Maar ik laat me niet tegenhouden, ik klim door, door de pijn heen, omdat achter de inspanning altijd een beloning ligt. Ik zou meer mineralen binnen moeten krijgen. Als ik meer mineralen binnen zou krijgen, zou ik naar beneden klauteren als een aapje. Of als zo'n Afrikaans kindje in zo'n humanitair reclamefilmpje. Die klimmen ook altijd of het een lieve lust is, lekker in de zon op zoek naar klappermelk om de dorst te lessen. Misschien dat ze daarom, als ze hier zijn, zo makkelijk de criminaliteit in duiken. Omdat ze een aangeboren vingervlugheid hebben. Omdat ze het klauteren niet kunnen laten. Het is niet hun schuld, er zijn hier gewoon te weinig bomen, dan moet je wel de gevels in. Mijn armen beginnen te trillen, maar ik geef het niet op. Ik ben nu zo dicht bij mijn doel, dat ik puur op positieve gedachten de regenpijp afdaal. Deze clown laat zich niet uit het veld slaan. The show must go on.

Hopla!

Toet!

Ik ga optreden.

3.

Mijn optreden is in een villawijk. Hier heeft de rijkdom zich verzameld, maar de mensen zijn zo arm. Met elke gram goud die ze binnen hebben geharkt, hebben ze een gram liefde bij het grofvuil gezet. Alles glimt en glittert hier, maar dat is alleen de buitenkant. Van binnen zijn de mensen dof en droog. Ook waar ik moet zijn, ik bel aan en het is meteen duidelijk, hier wonen dure mensen. Zo'n groot huis met teveel ruimte om wezenlijk contact te kunnen leggen. Als er teveel lucht in de kamers past, dan krijgen mensen afstand. Zulke mensen breng ik bij elkaar. Ik geef ze een gedeelde ervaring waardoor de afstand krimpt, weer overbrugbaar wordt. Ik bouw bruggen met de lach. En het wordt hard werken, ik zie meteen aan de man die open- doet dat hij zich van zijn werk los heeft moeten scheuren om op de verjaardag van zijn kind te zijn. En nog zou hij liever op kantoor zijn dan zich in het gezinsgewoel te begeven. Hij is het familiegevoel allang kwijt. Doet alleen nog wat er nodig is, hij geeft ze te eten en een dak boven hun hoofd. Maar de eerste levensbehoefte, de liefde, die is lang geleden gedoofd. Ik wil hem het liefst meteen omhelzen, maar als ik mijn armen spreid en op hem af stapt deinst hij terug.

'Doe dat maar niet,'

zegt 'ie. Ja, dit wordt hard werken.

‘Je bent laat, Bassie.’

‘Barry.’

‘Ja, het zal wel. Ik heb hierachter een troep kinderen en ze worden ongeduldig.’

Natuurlijk worden ze ongeduldig. Kinderen hebben een speciale antenne. Als ze de aanwezigheid van een clown voelen, dan gaan hun zintuigen open staan. Kinderen houden van de clown, maar vaak wordt die liefde verward met ongeduld.

Ik zeg:

‘Ze hoeven niet lang meer te wachten. Heb je misschien een stille ruimte voor me? Ergens waar ik me voor kan bereiden?’

De man kijkt me vreemd aan.

‘Waar is dat voor nodig, je hebt je pakkie toch al aan?’

Ach, natuurlijk, wat weet een leek daarvan. Maar een optreden kost kracht. Ik moet eerst even mediteren, om mijn energiestromen in de goede banen te leiden.

‘Een goede voorbereiding is het halve werk, meneer.’

‘Wat jij wil,’

zegt de man,

‘loop maar even mee.’

En hij brengt me naar de echtelijke slaapkamer.

‘Vijf minuten. En niets aanraken.’

En dan doet hij de deur dicht. En op dat moment, als ik daar alleen sta, voel ik een kille rilling langs mijn ruggengraat glijden. Het is hier smaakvol ingericht, dat is het niet, met exclusieve nachtlampjes en een duur stuk kunst in de hoek, iets derdewerlds, een soort krijger met een grote penis, en behang aan de muren waar zilverdraad in is geweven. Maar al die versiering doet er niet toe. Alle opsmuk van de wereld kan niet verbergen dat er hier geen warmte is. In het grote bed zie ik twee kuilen. Twee mensvormige kuilen met daartussen een afstand die niet te overbruggen valt. Zelfs in de slaap weten deze mensen elkaar niet te vinden. Het grijpt me aan. Ik word er zo treurig van dat ik op de rand van het bed ga zitten en begin te snikken. Ik huil om het lijden van mijn medemens, omdat ze het zelf niet meer kunnen. Dit snikken komt van heel diep. Het is duidelijk dat het ongeluk zijn klauwen diep in dit gezin geslagen heeft. Het is een kwestie van tijd voor dit

ontaardt in een gezinsdrama, voor pappa een geweer pakt en zijn eigen vlees en bloed over de muren laat spatten.

Ik voel een zware verantwoordelijkheid op mijn schouders drukken. Ik moet dit voorkomen. Daarvoor ben ik hier. En dat wil Moniq van me af pakken, het verdorde wijf moest eens weten hoeveel doden ze op haar geweten heeft als ze me mijn werk onmogelijk maakt. Ze weet niks, Moniq, niks, maar ik zal mijn nut aan de mensheid bewijzen. Tijd om actie te ondernemen. Ik sta op en wrijf in mijn ogen om de tranen te stoppen, maar het water vermengt zich met mijn schmink en ik druk mijn clownsgezicht in mijn oogbollen. Even kan ik helemaal niets zien. Mijn blik is troebel van verdriet en schmink en ik strompel door de kamer, op zoek naar houvast. Wanneer ik bijna omval, grijp ik als een blinde om me heen en pak ik een langwerpige voorwerp vast. Maar het helpt niet om mijn evenwicht te bewaren, ik ben te zwaar en het voorwerp breekt af, valt met mij op de grond.

Dan wordt er op de deur geklopt.

Ben je al klaar?

Het is de man. De ongelukkige man.

‘De kinderen worden ongeduldig.’

Mijn zicht keert terug en ik kijk naar wat ik in mijn hand heb. Het is de penis. Van dat derdewereldstandbeeld. Een penis die

waarschijnlijk duurder is dan wat ik in een jaar verdien. De man duwt de deur open en ik raak in paniek, weet niet hoe ik zo snel dat ding kan laten verdwijnen en duw het in mijn broek, mijn onderbroek, daar zal hij het niet vinden. Dan staat de man al in de kamer.

‘Wat ben je aan het doen?’

Ik kom overeind en schud mijn schouders los.

‘Mediteren,’ zeg ik.

‘Het zal wel,’

zegt ’ie.

‘Je bent stiekem aan het zuipen, of niet? Ik ken dat, van die clowns. Doodeng zijn jullie. Maar het leek mijn vrouw wel een aardig idee. Voor de kinderen.’

Ik lach. Het is een grap die mensen vaker maken, vooral volwassen mannen, ze wenden angst voor omdat ze niet willen toegeven dat de clown ze raakt. Het is niet erg. Straks breek ik door zijn pantser en zal hij weer weten hoe geluk voelt.

‘Nou Bassie, let’s go with the show.’

‘Barry!’

‘Het zal me werkelijk aan mijn reet roesten, als je de kinderen maar vermaakt.’

En hij gaat me voor naar de woonkamer. Ik loop wat moeilijk, vanwege het kunstvoorwerp in mijn onderbroek, maar hij lijkt het niet te merken. Misschien denkt hij dat alle clowns zo lopen. In een gangspiegel zie ik mijn uitgelopen gezicht. Het liefst kalefater ik mezelf een beetje op, maar er is geen tijd. Er moet worden opgetreden, de kinderen worden ongeduldig. En ik heb een taak te volbrengen. Ik moet beginnen met het lijmen van de kleine zieltjes, en via de kleine zieltjes lijm ik de ouders. Ze zijn uit elkaar gegroeid maar ik zal ze weer bij elkaar brengen.

De man duwt de serredeuren open en ik voel het gelijk. Dit is een moeilijk publiek. Omdat ouders niet meer weten hoe ze hun kinderen tederheid toe moeten dienen, stoppen ze ze vol met suiker. En omdat slecht voorbeeld slecht doet volgen, uiten de kinderen hun onrust met het chagrijn dat ze is aangeleerd. Ik voel dat ik hier nét op tijd ben, nog even en deze tere zielen waren onherstelbaar beschadigd.

De vader trekt zich terug achter de serredeuren, waar hij met de volwassen gasten zit te pimpelen aan het lopend buffet. Want die mensen verwarren de trage roes en de verdoving die de drank ze brengt met de troost die ze elkaar zouden kunnen geven. Durfden ze elkaar maar even in de ogen te kijken. Het is nog niet te laat,

als ze straks hun kinderen horen lachen, breken ze los uit hun lethargie. Ze zullen, nieuwsgierig, opgewonden, komen kijken. En het dode gat dat in hun binnenste brandt zal weer worden opgevuld met leven.

De kinderen kijken me verveeld aan. Dat zie ik vaker. Deze generatie is zo overprikkeld door de beelden die dag na dag door de televisie in hun oogzenuwen worden gestouwd, als dwangvoeding in een gans, dat hun verbeelding langzaam is geatrofieerd en ze niet meer weten hoe ze zich moeten gedragen als er een echt en ademend mens voor ze staat. Dus ik begin met de ballonhond. Er is geen kunstvorm die de magie van de transformatie zo dichtbij brengt als het tot leven brengen van lucht in een plastic velletje. Ik pak een mooie rooie ballon en blaas hem vol. Maar hij zal wel made in China zijn, made in China, net als Moniq, de kut, waar ze alleen maar aandacht hebben voor de hoeveelheid productie die ze af kunnen vinken, waar geen zorg is voor het individu, voor de enkele ballon. Want vlak voor ik er een knoopje in wil leggen, knapt de ballon. En met de ballon knappen ook de strakgespannen zenuwen van een jongetje dat vooraan zit en hij begint te huilen. En huilen, dat is goed. Tranen zuiveren, ze voeren de emotionele vervuiling van het lichaam af, de mensen zouden wat vaker moeten durven huilen, want zo maken ze weer plaats in het lijf voor de lach. Dus ik pak het kind op. Ik pak het op en druk het tegen me aan. Laat de troost maar vloeien, zeg ik, dan komt het allemaal goed, jongetje. En het jongetje verzet zich, want hij heeft van zijn ouders niet geleerd hoe hij getroost moet

worden, dus ik druk hem harder tegen me aan, ik pers zijn verdriet zijn lijfje uit.

Dan begint dat kind opeens te gillen. Het arme kind, zo verknipt dat het alleen met angst en agressie kan reageren op lichamelijk contact. Het gilt en gilt ‘mamma!’ en probeert zich los te rukken. Voor ik hem tot bedaren heb gebracht, vliegt zijn moeder door de serre-
deuren naar binnen.

‘Wat gebeurt hier?’

schreeuwt ze en dan ziet ze haar zoon in mijn omhelzing hangen.

‘Niets aan de hand, mevrouw,’

zeg ik,

‘vertrouw me, ik ben een professional.’

‘Laat onmiddellijk mijn kind los!’

Ze haalt naar me uit met haar nagels en van schrik laat ik het jongetje vallen.

‘Het zijn maar wat traantjes,’ zeg ik, ‘hoort er allemaal bij.’

Het jongetje wijst naar mijn broek.

‘Hij heeft een harde plasser, mamma.’

Ik kijk naar beneden en zie de omtrek van het kunstvoorwerp door de stof van mijn broek heen steken en begin te lachen.

‘O, dat! Nee, haha, dat is niet wat je denkt...’

En ik wil het misverstand uit mijn broek halen, wanneer de vader van het joch naar binnen stormt.

‘Hij staat zich af te rukken!’

krijst de moeder.

‘Hij staat zich gewoon af te rukken, waar de kinderen bij zijn!’

Ik graai met mijn handen in mijn onderbroek, probeer het ding te grijpen zodat ik de verwarring kan ontwarren, maar ik ben niet snel genoeg en de vader grijpt me onder mijn oksels.

‘Jij wilde zo nodig een clown, trut,’
sist hij zijn vrouw toe terwijl hij mij door de kamer trekt.

‘Zie je nou wat ervan komt.’

Dan duwt hij me met al zijn kracht en ik vlieg door de openstaande serredeuren. In mijn vlucht krijg ik eindelijk de fallus te pakken, maar terwijl ik mijn handen uit mijn onderbroek haal, schiet het los en vliegt het onder een boekenkast, uit het zicht. Dan klap ik over het lopend buffet, met mijn kruis in een garnalencocktail.

‘Wacht!’ roep ik, ‘wacht, het is al weg!’

Ik sta op, steek mijn handen in de lucht.

‘Kijk maar, niets aan de hand.’

Ik probeer de pijn weg te grijnzen, in de hoop dat ze met me mee lachen, dat we er allemaal om kunnen lachen, om dit akkefietje. Maar de moeder wijst naar de garnalencocktail in mijn kruis en roept

‘Gadverdamme, nu is die smeerlap ook nog klaargekomen.’

Ze gaan altijd van het ergste uit, de mensen. Daarom geloven ze niet in onschuld. Omdat ze redeneren vanuit hun eigen geweten en dat geweten is rot. De man stapt op me af.

‘Ik raad je aan om op te flikkeren nu je nog kan lopen.’

Dit is precies wat er mis is met de wereld. De mensen persen langzaam alle goedheid uit hun lijf, tot er niets meer overblijft dan een lege huls. Een kleine machine. Kleine machines die langzaam

roesten, omdat er van binnen tranen door de leidingen lopen. Daarom moet de clown bestaan, om hun vastgelopen levens vlot te trekken, om de mens weer uit de machine te trekken. Als ik deze man aan het lachen krijg, dan zal hij zich open stellen. Hij zal zijn vergissing inzien, en we zullen champagne drinken. We zullen proosten op de dreiging die is afgewend, het gevaar dat kan ontstaan als de mensen de clown niet meer vertrouwen. Ik moet hem een grap voorschotelen en de grap bestaat bij de gratie van de verassing.

Ik haal uit en knijp de man in zijn neus.

‘Toet!’

Dat had ik niet moeten doen, want blijkbaar houdt deze man er niet van aangeraakt te worden. Razendsnel grijpt hij mijn pols en draait hij mijn arm op mijn rug.

‘Sorry,’

zeg ik,

‘sorry. Ik wist niet dat je zo gevoelig was.’

Hij brengt zijn hoofd heel dicht bij het mijne.

‘Ik heb mensen voor minder het licht uit het lichaam getrapt.’

En hij spuugt in mijn gezicht.

En dan zie ik het, in zijn ogen, de flakkering van een oude angst. Een pijn die hem is aangedaan in zijn vroege vroege jeugd, een die hij nu verbergt achter een muur van spieren. Maar in werkelijkheid is deze man één bonk gevoel. Een gevoel dat weer zacht en aaibaar kan worden, als iemand de juiste woorden tegen hem zegt. Als iemand het ventiel open draait dat hij jaren geleden afgesloten heeft. Ik moet hem een opening bieden. Een opening naar een nieuw en beter leven.

‘Heb je een trauma?’

vraag ik.

‘Dat je daarom zo overspannen reageert op lichamelijk contact?’

Ik leg een tedere hand op zijn borst. Een hand die uitstraalt ‘toe maar, het is goed.’ Hij is stevig, onder zijn hemd voel ik zijn spieren samentrekken. Ik wrijf over zijn borst, om hem rustig te krijgen.

‘Zijn er vroeger handelingen met je gepleegd?’

Hij duwt mijn arm verder op mijn rug. Het is een stevige greep, maar het is hoe dan ook contact. Dit is toenadering. Dit is goed.

‘Dit gaat heel onaangenaam worden, clown.’

De woorden komen laag zijn keel uit, alsof hij iets weg moet slikken, de woorden een zet moet geven om de drempel van zijn lippen over te komen. Ik voel weerstand, weerstand moet overwonnen worden.

‘Seksuele handelingen,’

zeg ik.

‘Tegen je zin. Vanwege je reflexen. Omdat je met geweld reageert op een daad van liefde. Misschien dat er iets in je ‘vroeger’ is gebeurd waardoor je reflexen verkeerd zijn geprogrammeerd.’

Hij brengt zijn hoofd nog dichterbij. Iets te snel, want hij stoot per ongeluk tegen mijn voorhoofd. Hij heeft mijn hand nog vast, en drukt mijn vingers de verkeerde kant op.

Hij hoeft alleen het patroon te doorbreken, te snappen dat een aanraking niet per se in pijn hoeft te ontaarden. Nu snapt hij dat nog niet, dat is me duidelijk, want hij doet me pijn.

Dus ik vraag hem, vriendelijk:

‘Zou je daarmee op willen houden, alsjeblieft?’

Maar hij drukt door en als ik niet wil dat mijn vingers breken, moet ik zijn beweging volgen, en op mijn knieën gaan zitten.

‘Het is niet erg,’

zeg ik,

‘ik snap dat het confronterend is, maar je doet me pijn.’

‘Noem je dit pijn?’

zegt 'ie, hijgt 'ie bijna, nog altijd laag.

‘Dit is geen pijn. Nog lang niet.’

Ik zit geknield voor hem en hef mijn vrije hand naar hem op. Hij beseft het nog niet, maar hij zit op de rand van een doorbraak.

‘Pak me vast,’

zeg ik.

‘Stap in mijn omhelzing en laat de troost je overmannen.’

Ik schuifel op mijn knieën, mijn hand geheven, iets dichterbij hem toe. Hij kijkt naar me alsof hij naar iets kleins kijkt. Iets kleins dat aan het rotten is, en waar je niet in wilt glijden. De kinderen drommen om me heen, willen niets missen van het spektakel dat zich voor hun ogen ontplooft. Dit is het beste partijtje dat ze ooit hebben gehad, een middag vol geweld, wat

willen ze nog meer? Dan komt de vrouw erbij staan,
ze fluistert:

‘Zo is het wel genoeg schat, laat hem gaan.’

De man twijfelt, hij heeft mijn bloed geroken en wil me niet zomaar laten gaan. Maar hij heeft nog een kans. Hij kan in mijn omhelzing stappen en zichzelf redden. Ik hou mijn armen naar hem gestrekt. En naar zijn vrouw, ook zij past in mijn omarming. Ze zegt:

‘Lieverd, denk aan de kinderen.’

Hij balt zijn vuisten, ontspant, balt ze weer. Hij denkt na, neemt dan een besluit.

‘Luister Bassie,’

zegt ’ie. Ik slik.

Als je nu weg kruipt, dan laat ik je misschien heel.

‘Barry,’

zeg ik.

‘Ik heet Barry.’

‘Dat kan me geen reet schelen.’

Achterin mijn keel voel ik het droog worden.

‘Opgerot.’

Ik voel hoe mijn adem versnelt.

‘Bassie.’

Ik ben een redelijk mens. Ik laat graag met mij sollen, als het helpt de lieve vrede te bewaren. Maar ze moeten niet te ver gaan. Ik heet geen Bassie. Ik heb niets te maken met dat genetische ongeval. Met die wandelende tumor. Dat heeft geen talent, geen stijl, geen hart. Dat heeft een pruik opgezet en de clown een slechte naam bezorgd. Bassie. Dat heeft de kunst uit de clown gehaald en er entertainment van gemaakt. Entertainment. Dat is de dood van alle kunst. De aartsvijand van de troost. Dat is geen clown, dat is een monster. Ik ben geen monster. Ik strek mijn armen uit en graai naar de man, ik grijp hem bij de broekband en hijs mezelf omhoog.

‘Ik heet geen Bassie.’

Hij wankelt, kijkt me verbaasd aan. Ik spuug in zijn gezicht.

‘Ik heet Barry.’

Ik schop tegen zijn schenen.

‘Barry, begrepen?’

En dan gaat het opeens heel snel. Met zijn linkerhand grijpt hij mijn nek vast en met rechts stompt hij in mijn zij. Het lijkt of al het bloed uit mijn hoofd gezogen wordt en zwarte ballen exploderen voor mijn ogen. Ik zak terug op mijn knieën en denk, als dit het einde is, dan hoop ik dat mijn adem snel terug komt, dat ik nog een paar seconden heb om mijn laatste woorden uit te spreken. Maar ik kom er niet aan toe. De pijn belet me het spreken en daarbij denk ik niet dat deze beul het juiste publiek is om mijn laatste gedachte aan toe te vertrouwen. Hij duwt me verder naar de grond, drukt me met mijn wang tegen de vloer. Ik kan geen kant op. Hij brengt zijn lippen naar mijn oor.

‘Dat had je nou niet moeten doen, Bassie.’

En ik schreeuw:

‘Ik heet geen Bassie, zakkenwasser, ik heet Barry!’

Maar omdat hij zijn hand nog altijd op mijn gezicht drukt en mijn mond samen perst klinkt het meer als: ‘Hik heet heen baffie fakkewaffer, hik heet bawwi.’ En daarbij denk ik sowieso niet dat mijn protest veel indruk op hem maakt. Het enige dat ik nu kan doen is me oprollen als een egel en hopen dat het snel voorbij is.

Zeepaardjes die in een gevaarlijke situatie terecht komen weten soms niet of ze moeten vechten of vluchten. Dan raken ze zo verward dat er kortsluiting ontstaat en ze in slaap vallen. Terwijl de man zijn vuisten op me neer laat regenen, het lijkt wel of hij er honderd heeft, ben ik een zeepaardje, ik val in slaap.

...

Ik word wakker in een afvalcontainer. Ik weet niet hoe ik hier gekomen ben, al herinner ik me vagelijk een onaangename rit in een krappe achterbak. Ik ben gedumpte als een vuilniszak en waarom ook niet. Ik heb gefaald. Als ik de troost niet meer heb, wat ben ik nog anders dan een menselijke rest? Ik denk dat ik gehuild heb. Misschien huil ik nog steeds. Mijn ogen zijn beslagen en hoe ik ook knipper, de wereld heeft zijn vaste vorm verloren. Niemand heeft me geholpen. Niemand helpt me. Niemand let meer op elkaar. De mensen hebben de hoop laten varen en zijn alleen nog bezig met overleven - hoe helpt het redden van een clown je verder in de wereld? Niet. Waarom zou je je er dan druk om maken.

Ik klim uit de container en ik begin te lopen. Ik weet niet waarheen, maar ik loop. Ik volg mijn lijf, de passen die het zet, en voel het koude beton onder mijn voeten. Ik kijk naar beneden. En terwijl de mist voor mijn ogen optrekt zie ik dat mijn schoenen zijn gestolen.

Waarom ook niet?

Mensen omringen zich met spullen waar ze niets aan hebben om het gat in hun hoop te stoppen, maar werpen alleen een wal op rond hun hart. Nu komt er iemand thuis met twee schoenen die veel te groot voor hem zijn. De gestolde voetstappen van een dode clown. Troosteloos, nutteloos, niets. Waarom ook niet, ik heb ze niet meer nodig, ik heb gefaald.

Ik loop door. Waar dan ook heen. Ik loop door omdat ik niet weet wat er gebeurt als ik stil blijf staan. Ik loop door omdat ik nog niet toe ben aan mijn laatste adem. Dus ik loop door, de wandelende dode clown.

Het enige dat ik ooit heb gewild is het verspreiden van de troost.

De mensen de troost geven die ze moeten missen.

Maar zelfs dat is me niet gegund. De mensen vreten de troost niet omdat ze al vol zitten. Met ellende. Met wrok. Met haat. Met minachting. De mensen zitten zo vol dat ze uit elkaar barsten. En in het barsten willen ze alles wat zuiver is vernietigen. Ze willen mij vernietigen, omdat ze niet meer in de troost geloven. De kinderen en de moeders en de vaders en het uvv en Moniq.

Er is een theorie, van de chaos. Ze zeggen dat alles wat er om je heen gebeurt, dat alles wat er langs je oren raast, al het botsen en struikelen, iedere regendruppel en elke haar die weerbarstig uit je

kapsel springt, dat daar een systeem in zit. Een systeem dat veel te ingewikkeld is om te kunnen overzien, maar toch een systeem. Ze zeggen dat er geen wanorde is, dat het alleen maar wanorde lijkt, dat die wanorde exact bepaald is, dat die geordend tot stand komt. Dus dat alles wat onvoorspelbaar en willekeurig lijkt, dat dat allemaal oorzaak en gevolg is. Dat als er bijvoorbeeld in Afrika een vlinder met zijn vleugels slaat, dat dat een domino-effect van gebeurtenissen veroorzaakt, zodat je hier, duizenden kilometers verder en weet ik veel hoeveel later, over een losse stoeptegels struikelt. Zoiets. Vanwege een steeds groter uitdijende golf van dingen die elkaar beïnvloeden, omdat alles elkaar beïnvloedt. Alleen kunnen wij dat allemaal niet goed zien, of begrijpen, omdat onze hoofden en computers daarvoor te klein zijn. Dus we verliezen het overzicht en noemen alles wat er gebeurt god of lot en geven er een betekenis of een hogere reden aan. Of we noemen het toeval en ontkennen alle samenhang. Maar alles gebeurt zoals het gebeurt omdat dat zo in gang is gezet. Omdat het dus gewoon gebeurt. Alles bestaat uit deeltjes die tegen elkaar opbotsen. De deeltjes waar alles uit bestaat, koffiekopjes, straatlantaarns, prostituees, maar ook wij. Misschien hebben we wel nergens controle over, is vrije wil alleen maar verzonnen door instituten die je schuld willen aanpraten om zo hun ledenbestand te vergroten. Terwijl er helemaal geen schuld bestaat, niemand kan er iets aan doen, je staat erbij en je kijkt ernaar - het enige wat dat hoofd van ons doet is er in gedachten nog iets van proberen te maken, er een betekenis aan proberen te geven of er een mening over te vormen. Maar eigenlijk doen wij niets meer dan

rondrijven op onze ademhaling en bloedsomloop. Kunnen we niets veranderen aan die kermis van deeltjes, stuiten we alleen een beetje rond tussen het reuzenrad, de achtbaan en de botswagentjes. Hoeveel invloed heb je dan nog op je leven? Waarom zou je nog sorry zeggen voor de dingen die verkeerd lopen, als het eigenlijk de schuld is van die vlinder in Afrika? Had 'ie maar niet met zijn vleugels moeten klapperen.

Ik kan er niets aan doen. Aan alles. Ik ben ook maar een verzameling deeltjes die hun gang gaan. Het enige wat ik daar tegenover kan stellen zijn mijn bedoelingen. En mijn bedoelingen, echt waar, die zijn niets dan goed. Een mens zou afgerekend moeten worden op zijn bedoelingen, al het andere gebeurt buiten hem om. Het was de bedoeling dat vandaag een mooie dag zou worden.

Ik had het erbij moeten laten. Ik had bij mijn moeder moeten blijven. Mijn lieve arme moeder moeten blijven. Als ik dat had gedaan, was alles goed gebleven.

Als.

'Als' is het kloterigste woord dat er is. 'Als' betekent niets. 'Als' houdt je gevangen in een verlangen naar iets wat er nooit geweest is, wat er onmogelijk kan zijn en wat er vermoedelijk ook nooit zal komen. 'Als' is de stok waar de hond naar bedelt om hem uit zijn lijden te verlossen. 'Als ik niet zoveel gedronken had, dan had ik

allebei mijn benen nog' zegt de man die met een slok op van de weg af is geraakt. 'Als mijn vader de trein niet had gemist, dan had hij mijn moeder nooit ontmoet. Dan was ik niet in dit lelijke lijf geboren, maar in een villa met een zwembad,' zegt het hoopje ongeluk vlak voor hij zich op zolder van het leven berooft. 'Als ik me na afloop grondiger had gewassen, dan had mijn vrouw me niet verlaten,' grijnst de vertegenwoordiger en bestelt er nog maar een voor hij zijn wagen in stapt. 'Als' is een slecht excuus voor het leven waar je in vast zit. En het leven is een vrije val die begint zodra je uit je moeder wordt geperst en pas eindigt bij de doodsmak in je grafkist. 'Als' is valse hoop op een heden dat alleen maar in je hoofd bestaat. En het kutterigste van 'als' is, dat het nog waar is ook. Als ik in bed was blijven liggen, dan had ik hier nu niet gestaan. Zonder hoop en op mijn blote voeten.

Maar ik sta hier nu. Daar valt niets op af te dingen. 't Is het volle pond.

Als de nazi's lachgas hadden gebruikt in plaats van Zyklon B, dan was het met die hele Holocaust vast anders afgelopen.

Maar ik weet niet of er andere aflopen bestaan. Of ik invloed op de dingen uit kan oefenen. Ik weet niet of ik het had kunnen voorkomen, alles. Ik weet niet eens waar het begonnen is. Begonnen met mis gaan. Ik kan terugredeneren wat ik wil, ik kom er niet uit. Had ik niet naar het optreden moeten gaan, was alles dan op zijn pootjes terecht gekomen? Nee, het is eerder nog. Ik

had niet naar Moniq moeten gaan. Ik had haar moeten vergeten op het moment dat ik haar doortrok. Misschien had het geholpen. Maar ik ben naar Moniq gegaan. Had ik de deur niet uit moeten gaan?

Het lijkt wel of de dingen alleen anders hadden kunnen gaan als ik niets had gedaan. Als ik me afzijdig had gehouden. Alles wat in gang is gezet, heb ik in gang gezet. Is het dan toch mijn schuld? Als ik mijn handen in mijn zakken had gehouden, zouden ze dan nu niet vuil zijn?

Of is het allemaal al eerder in gang gezet, veel eerder?

Als de eerste mensen nooit rechtop waren gaan lopen. Als de eerste vissen nooit aan land waren gegaan. Als dat ene eerste deeltje nooit een oerknal was geworden. Of daarvoor nog, voor er tijd er ruimte was, was het toen allemaal nog goed? Zodra de dingen in gang zijn gezet, zijn ze verkeerd gaan lopen, allemaal tot hier, tot dit moment.

Er is een oerknal, een vis krijgt pootjes, kruipt aan land, een aap besluit rechtop te lopen, een vrouw zuipt een keer te veel en gelooft een man die zegt dat hij van haar houdt. Die zegt dat hij op tijd de aftocht zal blazen, zich terug zal trekken als de troepen tot de aanval over gaan. Hij liegt. Cellen klonteren samen en daar sta ik.

Er is geen als.

Er is alleen hier. Nu. Ik.

Dus ik heb geen invloed op hoe de wereld wil draaien. Maar misschien kan ik me ertegen verzetten. Ook al is het verzet zinloos, de poging alleen is de moeite waard. Omdat die poging het verschil maakt tussen een mens en een deurmat. Ik ben geen deurmat.

Ik ben een clown.

Een dode clown, maar nog altijd een clown.

En als ik dit terug wil draaien, als ik weer lucht in mijn longen wil krijgen, moet ik terug naar het begin. Ik moet naar mijn moeder. En ook al wist ik niet waar ik heen liep, mijn voeten wisten het wel. Want nu sta ik stil en ik sta voor mijn voordeur.

Misschien is dat het. Als ik vanochtend goed kan maken, als ik mijn moeder dit keer niet achterlaat, maar als ik haar help, misschien dat de deeltjes dan de goede kant op botsen. Misschien dat ik dan een nieuwe kans krijg. Misschien dat de clown dan weer tot leven komt.

Ik ga naar binnen en ze ligt nog altijd waar ik haar achter heb gelaten.

Ik kniel bij haar neer. Ze ademt, zachtjes.

Piep.

Ik pak haar op. Ik til het vogeltje van de vloer.

Piep.

Doet ze.

Piep.

En ik piep terug. Want ik weet nu wat piep betekent. En ik schrik niet van haar stinken, want haar stank is mijn stank. Alleen het lijf is van een ander. En zelfs dat; mijn lijf is haar lijf, het is ooit ergens begonnen. Het moet ooit ergens begonnen zijn. En het begin bepaalt de afloop.

Ik draag haar de trap op. En zij piept. En de trap kraakt. En mijn longen gruizen bij elke ademhaling. En alles zucht onder elkaars gewicht. Zoals wij zuchten onder het gewicht van de wereld en de wereld zucht onder het gewicht van onze voetstappen. Loze voetstappen, omdat we ze uiteindelijk toch altijd weer terugvolgen naar huis. Dat is alles wat we doen, ons hele leven lang, rondjes teruglopen naar huis.

Piep.

‘Ja mamma, piep, ik ook.’

En ik draag haar de badkamer in. En ik pel haar uit haar peignoir.
Haar doorweekte peignoir. Ik laat het bad volstromen en ik kleed
mijn moeder uit.

Piep.

Ik stroop haar uit het stof en zij tilt, als een kind, haar armen op.
En ik help haar uit haar onderbroek. En zij stapt er, als een kind,
voetje voor voetje uit.

Piep.

En nu staat mijn moeder voor me, naakt en oud, haar armen
hangen langs haar lijf, net als haar borsten, haar oude borsten. En
ik leg mijn arm om haar schouders, en mijn andere arm onder haar
knieën, en zo til ik haar op. De moeder in de armen van de zoon,
zoals ooit, eens, de zoon in de armen van de moeder lag. Ze ademt
licht, bijna niet te merken, maar ik zie haar borsten op en neer
gaan. Ik leg mijn gezicht tussen haar borsten, ik leg mijn lippen aan
haar tepel, ik zuig aan haar tepel als haar zoon, omdat eens, ooit,
de zoon zo gevoed werd door zijn moeder. Al welt uit deze oude
zakken geen melk meer op, het is ook geen melk waar ik naar zoek.
Ik zoek troost. En als de borsten van mijn moeder, hoe dicht bij de
dood dan ook, geen druppel troost meer bevatten, dan bevat niets
op deze wereld troost. En ik zuig, ik zuig hard, ik zuig zo hard
omdat ik niet weet wat ik moet doen als er geen troost meer op de
wereld, in mijn moeders borsten is.

Piep.

Ik zuig een bloeditstorting rond haar tepel en ruk mijn droge mond los. Hier valt geen troost meer te halen.

Piep.

‘Ik weet het mamma, piep.’

Ik ga op de badrand zitten, mijn moeder in mijn armen nog, en ik steek mijn elleboog in het water. Het mag niet te heet zijn. Ik wil mijn moeder niet verbranden.

‘Het is aangenaam, mamma, ik zal je niet verbranden. Ik ga je wassen, mamma, je moet schoon zijn.’

Piep.

Ik laat mijn moeder in het water zakken, pak een stuk zeep van de wastafel, en een washandje. Ik wacht even tot het oude vel zacht wordt in het warme water en dan zeep ik haar helemaal in. Mijn moeder moet schoon zijn. Ik was de stank van haar lichaam, de aangekoekte stank. Ik zeep haar tenen in, één voor één, en laat het washandje naar boven glijden. Mijn moeder rilt als ik, via haar kuit, langs haar dijen glij. Ik was haar, stevig maar niet streng. Ik was haar tussen haar benen schoon. Tussen haar billen, ik was haar schoon. Mijn moeder zucht als ik haar daar was, zij is al zo lang niet

gewassen, al zo lang niet met liefde aangeraakt. Maar nu was ik je schoon, mamma.

Piep.

Ik was haar buik, druk het puntje van het washandje in haar navel, veeg haar schoon.

Ik was haar borsten, zachtjes rond de bloeduitstorting. Ik was haar nek, haar hals en voorzichtig haar gezicht. Ze sluit haar ogen wanneer ik er langs wrijf, en ze houdt haar ogen gesloten.

Piep.

‘Ja mamma, piep.’

Je bent bijna schoon. We moeten alleen je haren nog wassen, mamma. Doe je hoofd maar even onder water. Dan worden je haren lekker nat, dan kan ik je haren wassen.

Piep.

Hou je ogen maar dicht. Laat je hoofd maar onder water zakken.

Piep.

‘Ja mamma, piep. Ik ook.’

En terwijl ze haar hoofd onder water laat zakken, hou ik mijn moeder vast.

En ik was haar haren. Ik was mijn moeders haren, tot ze schoon zijn. Tot ze helemaal schoon zijn.

nawoord van de regisseur

Ruim een jaar geleden las ik *Iets van Troost*, een tragikomedie van Jibbe Willems, en ik besloot dat ik het wilde regisseren bij Toneelgroep Maastricht. Het is een gelaagd, ontroerend en grappig stuk over een clown, Barry, een fantast in een fantasieloze wereld. Hij woont bij zijn oude moeder en leeft van een uitkering. En hij heeft een missie in dit leven. Clown Barry ziet zichzelf als essentieel voor de samenleving; hij is een trooster en brengt de lach in een wereld die niet meer omziet naar haar verschoppelingen. Een wereld waar enkel succes, winst en rendement maatgevend zijn. Hij is een moderne Don Quichot, die vecht voor verbeelding en illusie, maar die opgeslokt dreigt te worden in de harde realiteit van vandaag.

Hoe gaat een land om met zijn verschoppelingen? Gandhi zei: 'De beschaving van een land valt af te lezen aan hoe het met zijn dieren omgaat.' Onze clown parafraseert: 'de beschaving van een land valt af te lezen aan hoe het met zijn clowns omgaat.' Daarin schuilt een mooie gedachte. Wat is het nut van zaken die ogenschijnlijk niets opbrengen, zaken als beeldende kunst, literatuur, theater? Het rendement hiervan is onmeetbaar, maar zijn ze daarmee ook nutteloos?

Barry vindt van niet, waarschijnlijk net als u en ik, en hij neemt het op voor deze onmeetbare waarden. Maar hij fulmineert zijn missie met zoveel felheid, hij is zo extreem, dat het bijna eng wordt. Hij is een troost-extremist, en daarin schuilt de gelaagdheid van deze tekst. Want hoewel we zijn boodschap inhoudelijk onderschrijven, de radicale vorm waarin hij die boodschap giet stoot ons af. Wie is deze clown, en wat moeten we van hem vinden?

Barry lijkt te leven in een andere werkelijkheid dan de mensen om hem heen. Ik zei het al; hij is een moderne Don Quichot. Hoewel hij hartstochtelijk probeert het goede te doen, doet hij alles verkeerd. Hij randt ‘per ongeluk’ zijn uwv-consulente aan. Hij raakt in gevecht met één van de ouders op het kinderfeestje waar hij moet optreden. ‘Maar ik wil alleen maar het goede doen!’ is zijn verweer. Alles gaat mis.

Barry, blijkt, is een man met een groot probleem; hij ziet zichzelf anders dan de wereld hem ziet. En gedurende het stuk wordt hij zelf een van de verschoppelingen waar hij voor vecht. De trooster blijkt degene die getroost moet worden. Misschien lijdt hij aan cognitieve dissonantie, een aandoening waarbij er kortsluiting ontstaat als de wereld om je heen niet klopt met de wereld in je hoofd? Misschien is hij overspannen en komen bepaalde signalen niet bij hem binnen? Hoe dan ook is hij in zijn onverantwoord optimisme een aandoenlijk figuur die verwoed blijft pogen, op het zelfdestructieve af. Tot hij aan het einde letterlijk in de goot ligt. Dan is de clown gestorven en blijft er een zielig hoopje mens over. Zijn heilige missie geeft hij op

en hij gaat terug naar zijn oude moeder. Hij wast haar, en wast de dag van zich af.

Ik besloot de oertekst van Jibbe, de monoloog die in deze uitgave staat afgedrukt, te bewerken voor 2 acteurs; een man en een vrouw. De man (gespeeld door Hans van Leipsig) speelt Barry de clown, de vrouw (gespeeld door Mienke Bakker) speelt alle andere rollen. Ik vond het spannend om van de tekst een dialoog te maken, omdat Barry's gevecht met zichzelf en de wereld letterlijk gevisualiseerd kan worden. Door het verhaal te laten spelen door twee acteurs betreden we een andere werkelijkheid en kunnen we in Barry's hoofd kijken, de stemmen horen die zich daar roeren. Je zou kunnen denken dat de vrouw enkel in zijn fantasie bestaat, een afsplitsing is van hemzelf. Een stem die hem dwarszit en pijnigt, maar die hem uiteindelijk ook helpt.

Want naar het einde toe gaan, in mijn bewerking, beide rollen door elkaar lopen. Als Barry definitief in de goot ligt, als alles is misgegaan en iedereen hem heeft laten vallen, vertelt de vrouw zijn verhaal verder. In de derde persoon beschrijft zij hoe Barry naar huis gaat, terug naar zijn moeder. Zij maakt zijn verhaal voor hem af omdat hij het zelf niet meer kan. Op die manier kan ik Barry - de trooster - getroost laten worden, iets wat ik hem gun, en wat hij zo verdient.

Uiteindelijk gaat *Iets van Troost* over hoe we omgaan met de kwetsbaren en de nuttelozen. Clown Barry is het tragikomische

voorbeeld van iemand die valt, en worstelt, maar telkens weer opstaat tot hij niet meer kan.

Michel Sluysmans

oktober 2015

nawoord van de schrijver

*Je kan de mate van beschaving
aflezen aan de clowns die een volk
in zijn midden heeft.*

Barry

Barry: ‘Ik zou nu moeten beginnen met een “Hooggeëerd publiek!” en u vleien en verleiden, een glimlach op uw grimas tevoorschijn toveren. Want dat is wat ik doe. Ik ben een clown. Een goede. Maar niet meer. Ik heb er geen zin meer in. Niet meer. Ik ben de lach voorbij. Ik lach te slapen - maar nu ben ik klaarwakker.’

Zo begint Barry, een monoloog van een geradicaliseerde clown, die ik in 2010 schreef voor Het Syndicaat en die (onder regie van Daniëlle Wagenaar met Niek van der Horst in de titelrol) in première ging op het Over-’t-IJ-festival. De monoloog gaat over een clown die op een dag in opstand komt tegen het volk dat niet meer in troost gelooft, maar enkel nog naar hem schreeuwt: ‘Laat ons lachen!’

Een clown ook die zichzelf niet ziet als onderdeel van de entertainmentindustrie, maar als iets hogers, een kunstenaar die geen deel uitmaakt van het gepeupel, een artiest die inziet dat hij de lager geplaatsten niet op een hoger niveau kan brengen. Die jaar na jaar de minachting van het volk heeft zien groeien, de minachting voor alles dat boven zijn begrip uitstijgt, de kleine mensen die van de

piramide van Maslov afgedonderd zijn en zich rond de basis scharen om de fundamenten van de beschaving weg te knagen, de kudde die mijlenver voor staat als het aankomt in een oorlog tussen 'wij' tegen 'zij'.

Barry: 'Het zal onschuldig beginnen. Het begint altijd onschuldig. Zodat we blind blijven terwijl we stap na stap de loopplank worden opgeduwd. Zodat we de haaien pas zien als ze bijten. Het begint op straat. Het volk zal voor onze voeten spugen en ons de rug toekeren. Onze subsidies worden afgeschaft, niet alles in één keer, maar druppel voor druppel wordt de geldkraan dicht gedraaid. We zullen voor gesloten deuren staan van de theaters, de musea, de concertgebouwen. In de boekhandel zoeken we vergeefs naar poëzie, naar wetenschap, naar literatuur tussen ellendelange rijen grootletterboeken, thrillers, wegwerpsentiment en dieetpillen. Alle cultuur wordt een misdaad en wij, de liefhebbers, de scheppers, wij zijn de hoofdverdachten. En in het klimaat van het volk, staat een verdachtmaking gelijk aan een veroordeling.'

De lat zal zo laag komen te liggen, zegt Barry, dat wij erover struikelen en onze nek zullen breken. Hij vraagt zich af waarom wij het volk, dat ondankbare volk, nog een plek gunnen in onze samenleving en roept op het volk uit te roeien voor het ons uitroeit. Barry: 'Misschien vinden wij dat een misdaad tegen de menselijkheid. Maar een grote schoonmaak is pas een misdaad tegen de menselijkheid als die te vroeg wordt afgebroken.'

En zo speelt de voorstelling met een verwachtingspatroon. Het begint met een oproep aan beschaafde mensen, wij zijn immers theaterliefhebbers onder elkaar, en eindigt in een groteske, fascistische fantasie waarin opgeroepen wordt ons te zuiveren van het volk. Ik wilde het ressentiment van een groot aantal stemgerechtigden aan de kaak stellen, maar tegelijkertijd waarschuwen voor een klimaat waarin *iedereen* zichzelf verlaagt tot schreeuwlelijken en gewelddadige retoriek tegenover gewelddadige retoriek komt te staan.

Sommige mensen uit het publiek vonden het geweldig, waren blij dat er eindelijk eens stelling werd genomen tegen dat weerzinwekkende volk en kon zich, binnen de ironische hyperbool, wel vinden in de oproep van Barry de Clown. Een ander deel van het publiek kon de ironie niet waarderen en walgde van deze fascistische clown - zonder de spiegel te (willen) zien die tegenover het politieke klimaat werd gezet. Anderen, zoals Wilfred Takken van de NRC, vonden de tekst ‘interessant verontrustend’ (en bleven dus op intellectuele afstand) en Karin Veraart van De Volkskrant vond dat er cliché op cliché gestapeld werd tot het tenenkrommend werd (een andere vorm van afstand).

Hoe het ook zij, geen van de reacties vertoonde een emotionele component, Ja, afgezien van woede of teleurstelling over de tekst zélf, maar wat ik bedoel: de tekst wist niet te raken op emotioneel niveau, niet zoals ik het wilde in ieder geval. Dat had te maken met de vorm van de tekst en de aard van het hoofdpersonage.

De tekst was eerder een theateraal politiek pamflet dan een persoonlijke afweging. En een pamflet dat *in your face* wordt geduwd, zorgt voor afstand of afschuw. In ieder geval zal er in deze tijd niet snel in vervoering naar geluisterd worden. Ieder geschreeuwd politiek pamflet is bij voorbaat verdacht.

Ten tweede was het personage meer dan antipathiek, hij was weerzinwekkend. Gemeen, onaangenaam en weinig *likeable*. Nu houd ik wel van antipathieke personages, maar toch wil ik erin mee kunnen gaan, hun zwakheden kunnen zien, mezelf er enigszins (al is het stiekem en met tegenzin) in herkennen. In het geval van Barry was dit te moeilijk.

Die (relatieve) mislukking is niet erg. Die is razend interessant. En zo werd Barry de voorstudie van *Iets van Troost*. Want de punten die Barry aanstipt, zijn nog altijd punten van zorg. Het ressentiment waarin een groot deel van de bevolking blijft hangen; de mentaliteit waarin cultuur beschouwd wordt als een elitaire luxebehoefte, die ook nog eens wordt uitgevoerd door mensen die zich te goed voelen voor normaal werk (mensen die aan het subsidie-infuus hangen); het rendementsdenken waarin nut en waarde enkel liggen in de directe economische opbrengst; de afkeer en angst van alles dat/wat anders is of lijkt te zijn. Het zijn bezwaren tegen de huidige staat van onze samenleving die nog steeds gelden. Sommige lijken zelfs heftiger geworden in de afgelopen vijf jaar. De huidige vluchtelingencrisis drijft het zelfs op de spits.

Alleen moest Barry veranderen. Van een pseudo-Hitler in een ietwat sneue man die gemaakt is voor de mislukking maar desondanks tóch blijft pogen. En daarin zit hem ook de hoop. En hoop biedt altijd, al is het maar een beetje, troost.

Barry moest dus menselijker worden. Meer op ons gaan lijken, al was het maar in onze stiekeme schaamte, onze duistere dromen en de politiek incorrecte en meestal niet uitgesproken gedachten die, ondanks onszelf, ondanks het beeld dat we van onszelf willen hebben, in onze hersenpannen boven komen drijven.

Ik heb elementen van de psychologie ingevoegd. Met name het idee van de cognitieve dissonantie. Dat staat voor de onaangename spanning die ontstaat bij het kennismaken van feiten of opvattingen die strijdig zijn met een eigen overtuiging of mening, of bij gedrag dat strijdig is met de eigen overtuiging, waarden en normen. Deze onvrede leidt ertoe dat men één of meer meningen onbewust herziet om ze met elkaar of met het eigen gedrag in overeenstemming te brengen. Op den duur kunnen eigen gedrag en wereldbeeld volledig stoelen op een van de realiteit losgezongen gedachtenpatroon, dat enkel in stand wordt gehouden omdat loslaten een keiharde val betekent.

Hieraan verwant is het idee dat de eigen intenties altijd goed en eerzaam zijn, en die van een ander verdacht. Of anders gezegd: als ik iets verkeerd doe, is het een incident, een eenmalige vergissing die niet in mijn aard ligt (al herhaal ik de vergissing soms, het is zó

typisch niet iets voor mij). Als een ander iets verkeerd doet, is het een karakterfout.

Barry weet op deze manier een wereld van gedachten en intenties om zich heen te weven waarin hij de bringer van troost is, die enkel het beste met de mensheid voor heeft, terwijl de wereld zelf en de mensheid die daarop rond loopt, steeds vijandiger gedrag begint te vertonen.

Zo is *Iets van Troost* een stuk geworden over iemand die tegen de klippen op zijn goede bedoelingen uit wil dragen, al zit niemand er op te wachten. Niemand wil deze man zijn, maar we zijn allemaal wel eens bang dat we er meer op lijken dan we willen. Een man die keer op keer in het gezicht geslagen wordt door de onverschilligheid van de wereld, maar ook door zijn eigen onvermogen zijn rol in het gedrag van die zelfde wereld te doorzien.

Hopelijk gaat *Iets van Troost* in tegenstelling tot Barry niet enkel over de wereld om ons heen, maar vooral ook over onszelf, de mensen die daarop leven, lopen, struikelen en vallen.

Jibbe Willems
oktober 2015

Als koeien met hun koppen naar de grond gebogen en met hun blik altijd omlaag

grazen ze hun tafels leeg, zich volstoppend en elkaar bespringend, en in hun begeerte naar steeds méér trappend en stotend met horens en hoeven van staal

doden ze elkaar uit onbevredigdheid, omdat ze met onechte en vergankelijke dingen

het vergankelijke deel van zichzelf vullen, dat niets vasthoudt.

Plato, Politeia 586 a-b

Iets van Troost werd geschreven door Jibbe Willems als monoloog.

Deze oerversie staat

in deze uitgave afgedrukt. Voor Toneelgroep Maastricht maakte Michel Sluysmans een bewerking voor twee acteurs, een man en een vrouw. Deze versie ging in première op 14 november 2015 in de Bordenhal van Toneelgroep Maastricht.

Spel:

Mieneke Bakker

Hans van Leipsig

Bewerking & regie: Michel Sluysmans

Muziek: Vincent van Warmerdam

Licht-, video- en decorontwerp: Catharina Scholten

Kostuumontwerp: Jorine van Beek

www.toneelgroepmaastricht.nl

Jibbe Willems (Arnhem, 1977) is afgestudeerd aan de Toneelacademie Maastricht.

Als toneelschrijver werkte hij onder andere voor het Nationale Toneel, Oostpool, De Utrechtse Spelen, Het Zuidelijk Toneel, Frascati, De Toneelschuur en Toneelgroep Maastricht.

Zijn werk is vertaald en opgevoerd in Rusland, Brazilië, Zuid-Afrika, Duitsland, Spanje, Suriname en zelfs België. Iedere maand is hij te zien in de satirische theatershow *De Orde van de Dag*. In 2015 trad hij aan als huisschrijver van Toneelgroep Maastricht.

www.jibbewillems.nl

Toneelwerk

Iets van Troost - 2015

*Othello** - een vrije vertaling - 2015

*Motief knokpartij bruiloft nog steeds onbekend** - 2015

*Waar het vlakke land gaat plooiën** - 2015

*Leo & Lena** - 2014

*The Truth About Kate** - 2014

En Hier Is Lijf - 2014

*Naar de hemel wijzen** - 2013

Conversations with my Mother - 2013

Gluren - 2013

Het Water en de Wees - 2013
Kid Dynamite - 2013
Tussentijd - 2013
Lachgas - 2012
Kabel - 2012
Raven - 2012
Noem hem Pinokkio - 2012
Vrije val - 2012
De Achtste Dag - 2012
Nachtmis - 2012, 2011, 2010
Mis voor ongelovigen - 2011
Eindland - 2011
Oscar en zijn moeder - 2011
Iets om van te huilen - 2011
Een goed mens - 2011
Verzet in vreedstijd - 2010
Te koop: schrijver - 2010
Barry - 2010
Texel/Texas - 2010
MAC - 2009
JE KAN JE NIET VERSTOPPEN DOOR JE OGEN DICHT TE DOEN - 2008
Schrikkeluur - 2008
De negende cirkel - 2008
Pop - 2008
Taxi - 2008
Antigone - 2008
Apocalypso - 2008

Tekst en eten - 2008

Scharrel - 2008

De Rattenvangster - 2007

TestosterTony - 2007

Roest - 2007

Zee van gras - 2007

Lola - 2007

Terrorisme voor beginners - 2006

Route du Soleil - 2006

Galaxica - 2005